

ERIC HOOFD SCHILDERSBEDRIJF

Voor al uw binnen- en buitenschilderwerk.

Maalderij 8 • 3755 CG Eemnes • Tel. 06-51886413 • www.ehschilders.nl • e.hoofd@live.nl

KOOT **NEFKENS**
Natuurlijk
Eemnes Huizen

de Kaasschuur
Sinds 1968

ambachtelijke kazen
www.dekaasschuur.nl

exclusieve wijnen
Laarderweg 45

heerlijke noten
3755 AL Eemnes

EEMoptiek

Gediplomeerd opticien
en contactlenzenspecialist
Lid A.N.V.C.

Laarderweg 44
3755 AP Eemnes

☎ 035 - 621 24 99
🌐 www.eemoptiek.nl
✉ info@eemoptiek.nl

openingstijden: dinsdag t/m vrijdag 9.00-18.00 uur, zaterdag 09.00-17.00 uur

HISTORISCHE KRING EEMNES

Kwartaalblad

Jaargang 38

4 - 2016

*De Groentespecialzaak van
Eemnes en omstreken!*

Lekker Gezond, Laarderweg 24B
3755 AN Eemnes, TE: 035 5386257

Topkwaliteit Groente & Fruit
Verse Salades
Verse Maaltijden
Verse Soepen
Vers gesneden Groentemixen
Verse Sappen
Fruit Kisten
Superfood
 Tarwegras-sap

Speciaalzaak in:

- tuinartikelen
- diervoeders en benodigdheden
- ijzerwaren en gereedschappen
- werkkleding en -schoeisel
- agrarische artikelen

www.welkoop.nl

welkoop
Beleef het buitenleven!

SOEST
Torenstraat 16,

EEMNES
Noordersingel 188,

AUTO CENTRUM EEMNES

Goed is niet Goed genoeg....

info@autocentrumemnes.nl

www.autocentrumemnes.nl

Bramenberg 6
3755 BX Eemnes

 (035) 539 5174 | 06 559 737 39

 (035) 539 5169

HISTORISCHE KRING EEMNES

DOEL VAN DE VERENIGING IS:

*Bevordering van de kennis van- en de
belangstelling voor de geschiedenis in
algemene zin en de geschiedenis van
Eemnes, met aansluitend gebied, in het
bijzonder.*

**jaargang 38, nr. 4
december 2016**
verschijnt viermaal per jaar
ISSN (druk) 1384-0657
ISSN (digitaal) 2666-6200

BESTUUR

Voorzitter:
Mw. N.E. Lemckert, Zilverchoon 11
3755 TH Eemnes, 035-5311913

Secretaris:
J.J. Groeneveld, Zilverchoon 37,
3755 TH Eemnes, 035-5381609

Penningmeester:
J.L.A. Bos, Zilverchoon 19
3755 TH Eemnes, 06-53517973
HKE-Girorekening NL71INGB0002080362
HKE-Rabobank NL31RABO0315911425

Leden:
H.A. van Hees, 035-5389849
J.B. Nouwens, 035-5389239
D.E.C. Scherpenzeel, 035-5388660
Mw. E.C.M. Seure, 035-5310129

INTERNET HKE-ACTUEEL

www.historischekringemnes.nl
info@historischekringemnes.nl

KWARTAALBLAD

Redactieadres:
Kerkstraat 15, 3755 CK Eemnes
035-5389849, info@kleinwee.demon.nl

Redactie:
Henk van Hees
Ruud Ham

Opmaak:
Hans van Gelder

Druk:
Drukkerij J. Bout & Zn – Huizen

Losse nummers:
€ 4,- (verzendingkosten € 3,- bij 1 exempl.)

LIDMAATSCHAP

€ 14,- p.j., incl. kwartaalblad, voor leden in
Eemnes, Baarn, Laren NH, Blaricum en Hui-
zen NH. Leden buiten dit gebied betalen
€ 26,- p.j. i.v.m. verzendkosten.
Opzegging schriftelijk voor 1 december.
Vrienden HKE minimaal € 15,- p.j.

LEDENADMINISTRATIE

G.A.M. van Wijk-Blom, 035-5314689,
Raadhuislaan 39, 3755 HA Eemnes.

WERKGROEPEN

Bebouwingsgeschiedenis:
R.T. v.d. Schaaf, 035-5386094

Beeld en Geluid:
J. Frantsen, 035-5310442

Documentatie:
J.J. Groeneveld, 035-5381609

Voorwerpen:
H.H.M. van Roy, 035-5312531

Bibliografie:
R.T. van der Schaaf, 035-5386094

Foto's:
R.J. Ham, 035-5311424

Genealogie:
H.A. van Hees, 035-5389849

Interviews:
H.A. van Hees, 035-5389849

Tentoonstellingen:
J.B. Nouwens, 035-5389239

Website:
R.J. Ham, 035-5311424

© 2016 Historische Kring Eemnes. Alle rechten voorbehouden. Het geheel of gedeeltelijk overnemen van artikelen is slechts toegestaan na toestemming van de redactie. De uitgever heeft er naar gestreefd de rechten van illustraties volgens wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen nog bepaalde rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht zich te wenden tot de uitgever: info@historischekringemnes.nl. Auteurs die in dit tijdschrift publiceren geven daarmee onvoorwaardelijk toestemming tot het in digitale vorm opnemen in openbare databases. Logo van HKE: © 2009 Joop Smids, Eemnes, met alleenrecht van gebruik voor HKE.

Inhoud

Van de voorzitter	219
Oost-Nederlandse families in Eemnes, Deel 3 (diverse auteurs)	220
100 jaar Staal in "Schipppers Welvaren" (Jaap Groeneveld)	233
Jachthaven 't Raboes (Evert van Andel)	243
Onthulling monumentenschildjes (Rom van der Schaaf)	255
Watersnood in Eemnes, Deel 2 (Henk van Hees)	260
Riek Bieshaar - Nu oudste Eemnesser aller tijden (Henk van Hees)	271
Interview met Marie van 't Klooster-Gieskens (Henk van Hees)	273
Inleveren kopij voor het volgend nummer	288

Tentoonstelling in de Oudheidkamer

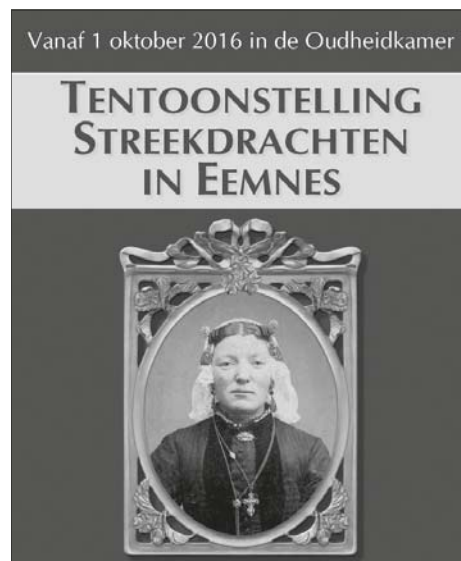

Foto op de omslag:

oudheidkamer EEMNES

Raadhuislaan 2a
Telefoon 035-5382375
Geopend: zaterdag van 14-16 uur

Van de voorzitter

Keek u ook met nog meer waardering naar de intocht van de Sint met zijn Pieten na het verhaal over 40-jarig Sintschap? Dat is het mooie van ons kwartaalblad dat deze en vele andere verhalen opgetekend worden en bewaard blijven. Ook deze keer zijn er weer verhalen opgetekend die de historie van Eemnes tot leven brengen. Verhalen die soms lang geleden begonnen en nog steeds doorlopen zoals over het Tolle-tje bij de Meentweg. Het Raboes ligt nu wat verscholen in het groen aan het eind van de polder. Evert van Andel laat ons lezen en zien wat voor verhaal daar achter zit. Andere verhalen die in vorige nummers begonnen, worden nu afgemaakt, zoals die over de watersnood en de Oost-Nederlandse families. En 100 jaar café Staal vroeg natuurlijk ook om een verhaal. Jaap Groeneveld dook in die geschiedenis.

Kwartaalbladen met veel verhalen hebben jammer genoeg ook een keerzijde. Onze postabonnees betalen een tegemoetkoming in de portokosten. Helaas is dat bedrag door de gestegen kosten niet meer toereikend. U leest daar elders over. Hier past ook zeker waardering voor al die vrijwilligers die het blad rondbrengen in Eemnes, Laren, Blaricum, Huizen en Baarn.

Onze nieuwe website wordt nog steeds uitgebreid. Nieuw deze keer is de link naar Facebook en Twitter. Ook een leuke manier om contact met elkaar te houden.

Op zaterdag 7 januari bent u welkom op onze Nieuwjaarsreceptie in de Oudheidkamer, te midden van de mooie tentoonstelling over de streekdrachten. Voor nu wens ik u goede feestdagen en wellicht tot ziens in de Oudheidkamer.

Uw voorzitter
Liesbeth Lemckert.

UITNODIGING

VOOR ALLE LEDEN VAN DE HISTORISCHE KRING EEMNES

om te komen naar de Nieuwjaarsreceptie
op zaterdag 7 januari 2017 van 16.00 tot 18.00 uur
in onze Oudheidkamer in Eemnes

Oost-Nederlandse families in Eemnes

DEEL 3

HENK VAN HEES

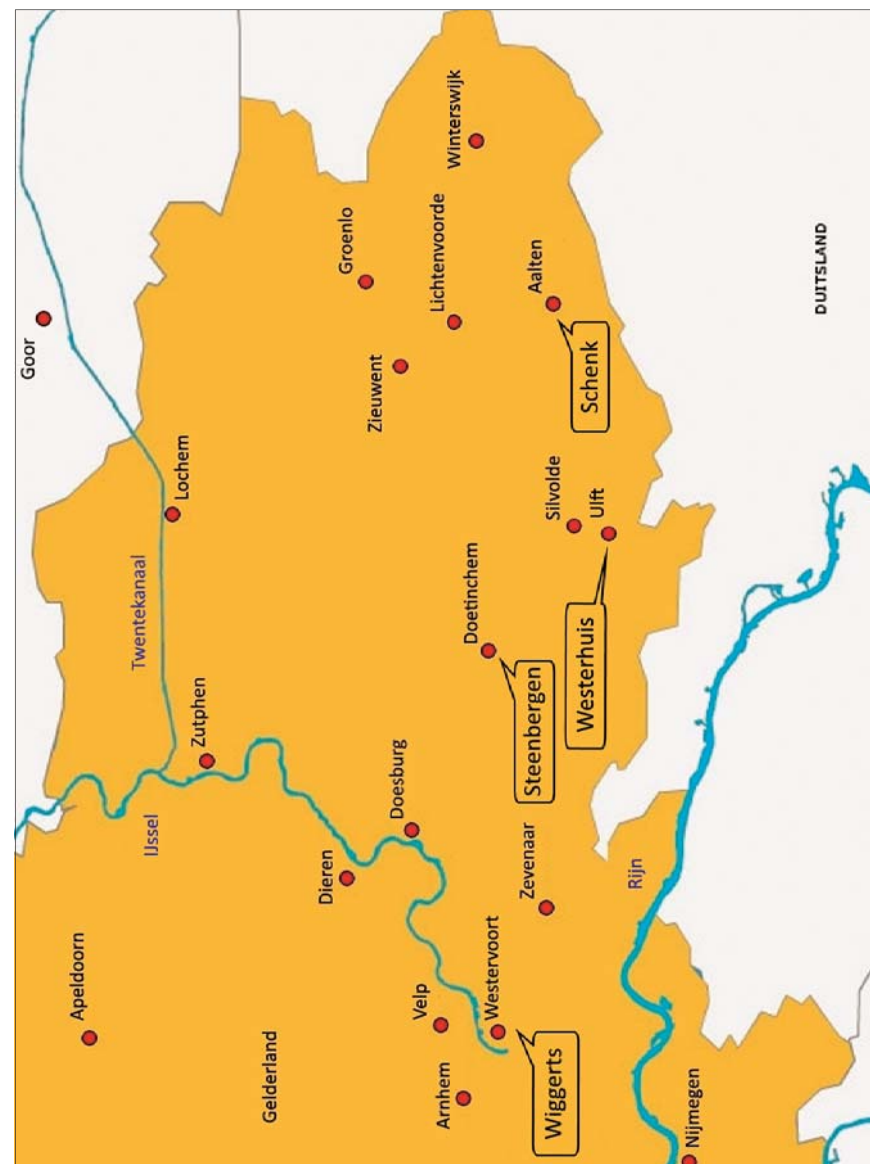
In ons vorige kwartaalblad verscheen deel 2 van een 4-delige serie over families uit Oost-Nederland, die zich in Eemnes hebben gevestigd tussen ongeveer 1700 en 1900. Met Oost-Nederland bedoelen we het gebied ten oosten van de lijn Zwolle – Arnhem – Nijmegen en ten zuiden van Drente en Friesland. Er is nader onderzoek naar deze families gedaan omdat het was opgevallen dat er naar verhouding veel meer mensen uit dit gebied naar Eemnes zijn getrokken dan uit andere delen van Nederland.

In dit kwartaalblad worden de volgende zes families beschreven:

Schenk	Wechelt
Steenbergen	Westerhuis
Steenhof	Wiggerts

Waar kwamen ze vandaan?

FAMILIE SCHENK

De herkomst van de familie Schenk is nog onduidelijk. Er zijn aanwijzingen dat deze familie mogelijk afstamt van de familie Scheenk uit Aalten, maar het echte bewijs hiervoor is nog niet geleverd.¹

De nu oudst bekende voorvader is Jan Schenk. Hij zal geboren zijn rond 1730. Jan Schenk trouwt in 1760 in de r.k. kerk van Eemnes met Cornelia Teunisse van der Sluis, de dochter van Teunis Teunisz van der Sluis en Jannetje Gerritse. Zijn naam wordt dan als Joannes Schenck geschreven. Er staat niet bij vermeld waar hij geboren is. Uit het huwelijk van Jan en Cornelia worden zes kinderen geboren waarvan de jongste twee een tweeling zijn. Het is opvallend dat Johanna Schenk, de oudste dochter van Jan Schenk, later bij haar huwelijk opgeeft dat ze in Aalten geboren is. Het zou kunnen dat Jan en Cornelia na hun huwelijk in Eemnes een tijdje in Aalten gewoond hebben. Na de geboorte van hun dochter Johanna kwamen ze dan weer snel deze kant op want hun volgende kind werd in 1763 in Eemnes gedoopt.

Volgens de Verpondingslijsten was Jan arm en woonde hij met zijn gezin ter hoogte van Meentweg 17. Als zijn zoon Teunis gaat trouwen dan heeft hij een bewijs van het overlijden van zijn vader nodig. Omdat er geen vermelding in het begraafregister van Eemnes gevonden werd, moest er een Akte van Blijkbaarheid worden opgemaakt. Hieruit blijkt dat Jan Schenk in Eemnes heeft gewoond en daar is overleden en begraven in 1782. Zijn weduwe bleef achter met vier kleine kinderen: Johanna, Teunis, Geertje en Jan. De jongste zoon Jan is niet lang hierna overleden.

Dochter Johanna (ca. 1762-1808) trouwt in 1793 in Eemnes met Antonius (Toon) Aansen. Toon Aansen was in 1760 in Oud Zevenaar gedoopt als zoon van Joannes Arnts en Mechteld Hendrickse. Hij kwam uit een gezin van zes zonen en één dochter. Toon is van Oud Zevenaar naar Eemnes getrokken volgens zijn Akte van Indemniteit van 27 december 1791. Hij was daghuurder van beroep en leefde nog in 1805. Uit zijn huwelijk met Hanna Schenk is één zoon geboren in 1794: Jan Aansen. Jan stierf te Eemnes op 9 juli 1816. Hij was toen fusillier bij het Bataljon Infanterie.

Het pand Meentweg 9, waar timmerman Teunis Schenk woonde van 1798 tot 1823.

Zoon Teunis Schenk (1766-1823) werd timmerman en hij kwam in Eemnes tot zekere welstand. Vanaf 1798 woonde hij in het pand Meentweg 9. Hij huurde het eerst maar kocht het op 11-9-1816 van Hendrik Perier en Petronella v.d. Kuinder. Op 28 juli 1817 trouw-

de hij in Eemnes met Aaltje Rutten van Daatselaar (1770-1826). Zij was de weduwe van Jacob van 't Klooster en kwam met haar gezin bij Teunis inwonen op Meentweg 9. De nakomelingen van Jacob van 't Klooster hebben tot halverwege de 20^e eeuw daar gewoond. Teunis Schenk is daar in 1823 gestorven. Hij had zelf geen kinderen. Met hem stierf de familie Schenk in Eemnes uit.

Dochter Geertje Schenk trouwt pas op 50-jarige leeftijd in 1819 met Harmen Heerschop, de zoon van Willem Heerschop en Annetje Raven. Zij stierf te Eemnes in 1840 en was daarmee de allerlaatste van de familie Schenk in Eemnes.

Wiebe van Ijken

NOOT

1. In het trouwboek van de Gereformeerde gemeente Aalten wordt wel een Jan Scheenk genoemd die in 1732 trouwt met Geertje Bennink, wed v Jan Kant. Zij kregen in 1733 een zoon Erik Jan. Mogelijk dat dit de ouders zijn van de Jan Schenk die naar Eemnes ging. Erik Jan zou dan later als Jan door het leven zijn gegaan.

FAMILIE STEENBERGEN

Het viel niet mee om te achterhalen waar de familie Steenbergen oorspronkelijk vandaan komt. Barend Steenbergen vermeldde bij zijn huwelijk in Eemnes dat hij in Hengelo (Gld) werd geboren. Hij werd daar gedoopt als Barent, zoon van Jan Steenbergh en Dersken Hietink. Maar daarna was er in Hengelo geen spoor meer van het gezin.

Wat bleek: rond de tijd dat Jan en Dersken huwden op 12 december 1779, verhuisde Jan Steenbergen nogal eens. Waarschijnlijk vanwege werk. Jan Steenbergen was daghuurder en later opzichter der wegen binnen de gemeente Doetinchem. De familie Steenbergen was afkomstig uit Doetinchem, waar Jan zich met zijn gezin kort na zijn huwelijk ook weer vestigde. De andere kinderen van Jan zijn allen geboren in Doetinchem. Nadat Jan weduwnaar geworden was, hertrouwde hij in 1796 met Berendje Wijkamp.

Barend was de oudste van 6 kinderen en had nog een halfbroer en halfzus. Hij was op 25 december (Kerstdag) 1779 in Hengelo (Gld) geboren, dertien dagen na het huwelijk van zijn ouders, en aldaar gedoopt in de N.H. Kerk op 2 januari 1780.

In 1808 huwde Barend Steenbergen in Eemnes met Jannetje Ruizendaal (1784-1825). Hij vestigde zich in Eemnes aan de Wakkerendijk 12. Zijn beroep was aanvankelijk turftonder. Later was hij schoenmaker en woonde aan de Kerkstraat 20-24. Dit huis was oorspronkelijk opgedeeld in drie woningen (nu nog twee) en Barend woonde met zijn gezin in de woning die uitkeek op de kerktoren. Een turf-tonder is een overheidsambtenaar belast met de inning van het havengeld bij de turfschippers. Hij deed dit door het meten van de aangevoerde en geloste hoeveelheid turf met behulp van een geijkte ton. De combinatie van turf-tonder en schoenmaker kwam meer voor in Eemnes.

Uit het huwelijk met Jannetje werden 12 kinderen geboren: 5 dochters en 7 zonen. Vier dagen na de geboorte van het laatste kind, Jannetje, overleed zijn vrouw Jannetje op 14 april 1825. De baby werd ondergebracht in het gezin van haar broer Willem Ruizendaal die in de Naardermeer onder Muiden woonde. Jannetje overleed daar ruim een jaar later.

Barend trouwde in 1828 voor de tweede maal, nu met de uit Laren afkomstige Alida IJzerman (1789-1856). Zij kregen twee kinderen, die beide in hun kinderjaren overleden.

Barend Steenbergen overleed in 1844 in Eemnes-Buiten.

Van de kinderen uit het eerste huwelijk van Barend werden er slechts vijf volwassen, 2 dochters en 3 zonen. Jan Steenbergen was geboren in 1810. Hij huwde in 1838 in Loosdrecht met Aartje Floor (1811-1849). Hij woonde achtereenvolgens in Loosdrecht en Ouder-Amstel. Kort voor 1860 keerde hij terug naar Eemnes, waar hij in 1860 overleed. Er zijn geen kinderen bekend uit zijn huwelijk.

Evert Steenbergen (1815-1854) was boerenknecht in Diemen. Hij overleed ongehuwd in Diemen in een huis aan de Stammerdijk. Ook Gerrit Steenbergen (1821-1847) was boerenknecht. Hij bleef zijn hele leven in Eemnes wonen, waar hij ongehuwd overleed.

Ondanks het feit dat verschillende familieleden terugkeerden naar Eemnes, is de familie Steenbergen in 1860 met de dood van Jan Steenbergen na twee generaties in Eemnes uitgestorven.

Harry van der Voort

Het pand Kerkstraat 20-24, waar de familie Steenbergen woonde van circa 1830 tot 1856.

FAMILIE STEENHOF

Het buurtschap Volthe was tot 1 januari 2001 een onderdeel van de gemeente Weerselo. Thans zijn beiden onderdeel van de gemeente Dinkelland.

Hoogstwaarschijnlijk in 1778 zijn de twee gebroeders Lambertus en Albertus Steenhof vanuit Volthe bij Oldenzaal naar Eemnes getrokken. Ze waren zonen van Jan Steenhof en Aleida Everlo (Evelo). Het gezin woonde in het Olde Nijhuijs in Volthe (tegenwoordig gemeente Weerselo). Vader Jan was daghuurder. De kinde-

Het pand Wakkerendijk 160, waar de familie Steenhof woonde van 1793 tot 1875. Hier was ook hun timmermansbedrijf gevestigd.

ren zijn rooms-katholiek gedoopt in Rossum. In de buurtschap Volthe liggen trouwens een boerderij genaamd "Steenhof" en een havezathe genaamd "Everloo". We volgen het spoor van de twee broers.

Lambertus Steenhof

Hij werd geboren in 1747 in Volthe en r.k. gedoopt op 23 augustus van dat jaar. In januari 1778 verhuisde hij van Volthe naar Eemnes. Daarvoor kreeg

hij een Akte van Indemniteit. Hij was toen timmermansknecht. In 1784 trouwde hij met Catharina Bottermans. Vanaf dat moment vinden we hem op de Eemnesser Verpondingslijsten als timmerman, woonachtig op Wakkerendijk 152. In 1786 stierf zijn vrouw. Misschien was dat voor hem de reden om terug te gaan naar Twente. Want halverwege 1788 verhuisde hij van Eemnes naar Ootmarsum, waar hij in 1792 trouwde met Joanna Wolbers. Hij stierf daar in 1810. Twee van zijn kinderen uit het laatste huwelijk kwamen weer naar het westen en vestigden zich in Amsterdam en Sloten!

Albertus Steenhof

De tweede broer, genaamd Albert (Albertus) Steenhof, werd geboren in Volthe in 1749 en r.k. gedoopt op 30 augustus van dat jaar. Van hem is in Eemnes geen Akte van Indemniteit gevonden wat er op zou kunnen wijzen dat hij onder verantwoordelijkheid van zijn broer mee naar Eemnes is gegaan. Albert trouwde in Eemnes in 1786 met de Eemnesser Willempe Jacobse Tak. Vanaf dat moment kwam hij als timmermansknecht voor op de Verpondingslijsten. Hij woonde toen nabij Wakkerendijk 166. In 1789 verhuisde hij met zijn gezin naar de woning van zijn broer Lambertus op Wakkerendijk 152, nadat die was teruggekeerd naar Twente. Vermoedelijk nam hij ook diens timmermansbedrijf over. In 1793 volgde een verhuizing naar Wakkerendijk 160. Dit pand heeft hij toen gekocht.

Uit zijn huwelijk met Willempje Tak zijn drie dochters en vier zonen geboren. Dochter Jannetje trouwde met Toon Wortel. Van hen stamt de familie Wortel in

Eemnes af. Zoon Japik is als soldaat met de legers van Napoleon naar Rusland getrokken en nooit teruggekeerd. Zoon Dirk (1795-1882) is naar Utrecht getrokken en kreeg daar nageslacht. Vader Albert overleed in Eemnes in 1831.

Zijn zoon Jan (1798-1875) trouwde de Eemnesser Anna van den Berg. Jan nam het timmerbedrijf van vader Albert op Wakkerendijk 160 over. Hij bleef er zijn verdere leven wonen met zijn gezin. Jan en Anna kregen vier dochters en één zoon Willem waarvan verder niets bekend is. Op 13 mei 1875 verkocht Jan zijn woning Wakkerendijk 160 aan zijn beide schoonzoons Gerbert Stalenhoef en Gerit van den Bremert. Kort daarna is hij overleden. De ongetrouwde dochter Willemtje (1828-1894) was de laatste Steenhof in Eemnes.

Henk van Hees

FAMILIE VAN WECHEL

Heino

De Nederlands- hervormde familie Van Wechel was afkomstig uit Heino, een plaatsje in Overijssel, even ten zuiden van Zwolle. Daar werd Frederik van Wechel in 1705 geboren en op 11 oktober 1705 gedoopt als Frerijck, zoon van Esien op 't Wegele. De naam van zijn moeder werd niet vermeld.

't Wegele, nu 't Weeghel genaamd, is een boerderij aan de Langeslag vlakbij de Nieuwe Wetering te Laag Zuthem. De naam is waarschijnlijk afgeleid van het kruid weegbree (plantago). Overigens betekent Wegele letterlijk weegje of weggetje. De familienaam wordt op verschillende manieren geschreven: Van Weegel, Van Weeghel, Van Weeggel en in Eemnes als Van Wechel en Van Wechelt.

Frederik van Wechel woonde al in Eemnes voordat hij daar op 7 juni 1733 huwde met Geertruij Proost uit Ouderkerk aan den Amstel. Hun zoon Azueros werd op 7 maart 1734 gedoopt in de kerk van Eemnes-Buiten. In april 1735 verhuisde Frederik met zijn gezin naar Amsterdam. Daar werd in 1738 dochter Gerritje geboren. Geertruij Proost overleed in 1738 en werd begraven op het Heiligewegs- en Leidsche Kerkhof in Amsterdam. Frederik hertrouwde in 1746 met Catrina Frederiks, maar dit huwelijk duurde slechts kort. In 1748 overleed Frederik

Boerderij "t Weeghel" te Laag Zuthem onder de gemeente Heino. Van deze boerderij is de familie Van Wechel afkomstig.

en hij werd op 25 april 1748 begraven op hetzelfde kerkhof als zijn eerste vrouw.

Azueros van Weeggel huwde in 1758 in Amsterdam met Neeltje Bosman. Hij overleed in 1783 in Amsterdam en werd op 2 november 1783 begraven op het Kartuizerkerkhof in Amsterdam. Zijn nakomelingen bleven in Amsterdam wonen onder de naam Van Weeggel.

Harry van der Voort.

FAMILIE WESTERHUIS

Gendringen, waar Ulft een onderdeel van uitmaakte tot 1 januari 2005. Thans is de gemeente Gendringen onderdeel van de gemeente Oude IJsselstreek

Gendringen

In het oosten van Gelderland komt de familienaam Westerhuis vaker voor. De Eemnesser familie Westerhuis is oorspronkelijk afkomstig uit Ulft. Daar werd in 1765 Bernardus ofwel Bart Westerhuis geboren als zoon van Hendricus Westerhuijs en Maria Gertrudis Kuppers. Het gaat om een rooms katholieke familie en daarom werd Bernardus op 22 augustus 1765 r.k. gedoopt in Gendringen.

Bart is de wijde wereld in getrokken en hij moet kort na 1800 in de omgeving van Amersfoort en Hoogland terecht zijn gekomen. Hij trouwde in 1802 r.k. in Amersfoort in de Kromme Elleboogkerk met Metje Huppelschoten. Bart was kleermaker van beroep en hij vestigde na zijn huwelijk zijn bedrijf in Hoogland. Hij had een zoon en naamgenoot Bart Westerhuis (1805-1886), die ook kleermaker in Hoogland werd. Deze zoon Bart trouwde in 1840 in Hoogland met Antonia (Toontje) van de Kletersteeg.

Eén van de kinderen van Bart Jr. en Toontje was Willem Westerhuis (1851-

1937). Hij verliet Hoogland en werd schoenmaker in Leusden. Daar trouwde hij in 1878 met Johanna (Naatje) Schut. Eén van hun kinderen was Jordanus (Daan) Westerhuis (1883-1946). Daan trad in de voetsporen van zijn vader en werd ook schoenmaker. Maar niet in Leusden. Na zijn huwelijk met de Hilversumse

Elisabeth Poort vestigde hij zich in 1909 als schoenmaker in Eemnes. Hij kocht daar voor het pand Wakkerendijk 8-10. Van 1928 tot 1943 was in dit pand naast de schoenmakerij ook het postkantoor van Eemnes.

Zijn schoenmakerij werd weer overgenomen door zoon Willem (Wim) (1910-2006), een heel bekende figuur in Eemnes.

Wim trouwde met Maria W.B. ten Haaf. Hun kinderen groeiden ook op in het pand Wakkerendijk 8-10. Toen het in 1959 gesloopt moest worden verhuisde het gezin naar Kerkstraat 9, de vroegere woning van het hoofd van de Mariaschool. Daar zette Wim zijn schoenmakerij voort maar hij werd ook beheerder van het RK Verenigingsgebouw. Wim is tot 1977 actief gebleven als schoenmaker en beheerder. Daarna is hij met zijn vrouw verhuisd naar De Waag. Op dit moment woont er in Eemnes nog één lid van de familie Westerhuis en dat is Ria, één van de dochters van Wim, die getrouwd was met Rinus van Oostrum.

Henk van Hees

Schoen- en zadelmaker Wim Westerhuis (1910-2006) en zijn vrouw Maria W.B. ten Haaf (1918-1992). De foto is in 1977 gemaakt in de schoenmakerij op Kerkstraat 9. Foto Stevens.

FAMILIE WIGGERTS

Wiggerts is een familienaam, die anno 2016 veel voorkomt in Eemnes. Toch is dit van oorsprong ook een Oost-Nederlandse familie.

In 1746 wordt Albert (Albertus) Wiggers als zoon van Berend (Bernardus) Wiggers en Joanna Peters geboren op een boerderij aan de IJsseldijk in Westervoort. Op 1 oktober 1746 wordt hij gedoopt in de RK kerk van Duiven. Het gaat hier dus om een rooms katholieke familie. Westervoort ligt in de oksel van de Rijn en de IJssel, niet ver van Arnhem. In de 18^e eeuw zijn er geregeld dijkdoorbraken en overstromingen. In de winter van 1770/1771 stond Westervoort zelfs lange tijd onder water. Mogelijk is dat de aanleiding geweest voor Albert Wiggers en zijn broer Hendrik om hun geboortestreek te verlaten, begin jaren '70 van de 18^e eeuw.

Uit een notariële acte is bekend dat Albert in 1775 in Hilversum woonde en Hendrik was toen woonachtig in Ouderkerk aan de Amstel, waar hij scheepstimmerman werd. Via Amsterdam is Hendrik aan het begin van de 19^e eeuw weer teruggegaan naar Westervoort.

Albert is in deze regio gebleven. In 1777 vestigde hij zich in Eemnes en in 1778 trouwde hij in Soest met Engeltje Dirkse Franger (Frenger). Haar vader was Dirk Johanse Frenger, geboren in het Duitse Havixbeck en rond 1750 met zijn broer Hendrik naar Soest getrokken. Zullen Albert en Engeltje (genoemd naar haar grootmoeder Engel Arning) zich tot elkaar aangetrokken hebben gevoeld omdat ze allebei hun wortels in het oosten hadden?

In 1781 vestigde Albert zich met vrouw en kind definitief in Eemnes. In 1786 kocht hij een stuk grond met bebouwing op Wakkerendijk 170. Daar is hij toen zijn smederij begonnen. Hij is er in 1805 overleden. De naam Wiggerts werd in Eemnes voortgezet door zijn zoon Dirk (1788-1855). Dirk nam de smederij van zijn vader niet over. Hij werd boerenknecht. Hij trouwde in 1814 met Heintje Stoffels de Graaf. Heintje was de dochter van een ongehuwde moeder en werd pas gedoopt toen ze 17 jaar was. Ze is geboren en opgegroeid in de bossen van Pijnenburg. Dat vrije leven in de natuur zal er mogelijk toe bijgedragen hebben dat ze zich begin 1825 met man en kinderen vestigde in een klein huisje in de hei bij de Witte Bergen. Het huisje lag aan de Biersteeg, het pad van Eemnes-Binnen naar Hilversum. In de 20^e eeuw kreeg het als adres Heidelaan 4.

Staan v.l.n.r. Nicolaas v.d. Werf (getrouwd met Jannetje Wiggerts), Klara v.d. Werf (dochter van Nicolaas), Truus, Johanna en Gerarda Fonville (dochters van Wousje Wiggerts en Theodorus Fonville), Wousje Fonville-Wiggerts (1866-1946).

Zittend v.l.n.r. Jannetje v.d. Werf-Wiggerts (1867-1954), Jan Wiggerts (1864-1942) en zijn vrouw Antje Klaver (1870-1955), kloosterzuster Johanna Winthorst, dochter van Heintje Wiggerts (1906-1977), Heintje Winthorst-Wiggerts (1866-1943), Jacobus Winthorst, de man van Heintje. Familiefoto Wiggerts, gemaakt circa 1935.

De familienaam werd in Eemnes alleen verder gedragen door Hannes Wiggerts (1829-1879), het jongste kind van Dirk. Hannes was evenals zijn vader boerenknecht. Hij trouwde met Jannetje Bitterling, achterkleindochter van de Duitser Steven Stevense Bitterling, die rond 1765 van Hörste naar Stoutenburg trok. Hannes bleef met zijn gezin wonen in zijn ouderlijk huis op Heidelaan 4. Na zijn dood hertrouwde zijn weduwe Jannetje Bitterling met Dirk Tijken, die ook in het huisje op de hei kwam wonen. Hannes en Jannetje hadden maar één zoon, die volwassen werd en dat was Jan Wiggerts (1864-1942). Jan trouwde in 1895 met Antje Klaver uit Blaricum. Jan bleef niet in de hei wonen. In 1896 kocht hij samen met zijn vrouw het pand dat nu als adres heeft Wakkerendijk 232 en 232A. Daar is Jan een eigen boerenbedrijf begonnen, eerst heel kleinschalig maar hij breidde het steeds meer uit. Drie zonen van Jan en Antje werden volwassen. Ze bleven alle drie in Eemnes wonen, stichtten drie gezinnen en kregen veel nageslacht, hoofdzakelijk in Eemnes. Hannes (1898-1995) trouwde met Adriana van Hamersveld en boerde vanaf 1931 op de boerderij Meentweg 19. Tijmen (1900-1974) trouwde

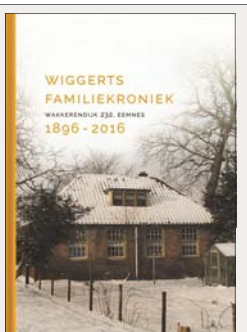
met Catharina Traa en boerde vanaf 1942 op Meentweg 77. Jongste zoon Jan (1908-1977) trouwde met Maria Gerarda Hoofd (1922-2014). Zij namen de ouderlijke boerderij op Wakkerendijk 232-232A over. Na de dood van Marie Hoofd heeft haar kleinzoon Jan Wiggerts, zoon van Cees, de woning op nr. 232 gekocht. Hij heeft daar nu zijn meubelmakerij

Boek verschenen over de familie Wiggerts

Bertus Wiggerts, de zoon van Jan Wiggerts en Marie Hoofd, van Wakkerendijk 232 heeft een prachtig boek geschreven over de familie Wiggerts. Het boek is mooi uitgegeven en bevat tal van oude foto's. Bertus heeft vele jaren lang onderzoek gedaan in allerlei archieven en kwam er zo achter dat zijn familie oorspronkelijk afkomstig is uit Westervoort. Kort na 1770 kwamen Albert en zijn broer Hendrik Wiggerts naar onze omgeving. Die voorgeschiedenis wordt in het eerste hoofdstuk verteld. Het boek begint in feite in 1895 wanneer Jan Wiggerts en Antje Klaver, de grootouders van Bertus, gaan trouwen en het huisje Wakkerendijk 232 kopen. Op boeiende wijze vertelt Bertus over zijn grootouders, zijn ouders en het gezin waarin hij opgroeide en over de groei van het boerenbedrijfje op Wakkerendijk 232. Bertus is erin geslaagd om een fraai tijdsbeeld te geven van het leven in Eemnes in deze periode, het leven van een rooms-katholieke familie, die leefde in de agrarische sfeer.

Henk van Hees

Het boek "Wiggerts Familiekroniek, Wakkerendijk 232, 1895 – 2016" is nog te koop voor de prijs van € 15. De verkoop gaat alleen via de schrijver Bertus Wiggerts. Wanneer u het boek wilt kopen, kunt u dat regelen door een mailtje te sturen naar Bertus via het e-mailadres: bwiggerts@online.nl. Bertus zal met u afspreken hoe het een en ander verder afgehandeld wordt. Het aankoopbedrag van € 15 gaat naar de Stichting "Wereldouders", een organisatie, die zich bekommert om het lot van weeskinderen.

100 jaar Staal in café "Schippers Welvaren" VAN 'KOFFIEHUIS' NAAR 'EPISCH CENTRUM'

JAAP GROENEVELD

Een cafébaas is geen cafébaas als hij niet af en toe eens aan de weg timmert, al of niet tezamen met z'n vrouw. Begin oktober rolde bij de Historische Kring Eemnes een uitnodiging in de bus: '100 jaar Café Staal – Wij willen dit graag samen met jullie vieren op zaterdag 22 oktober van 3 tot 7 uur. Tot dan! Peter & Lida'.

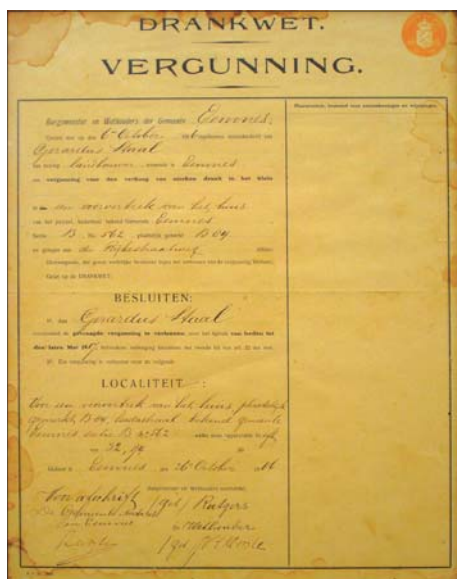
Het feest heeft nog een extra dimensie, want "Schippers Welvaren", in de volksmond "Café Staal", is het enige (bruine) café dat in Eemnes is overgebleven van de bijna dertig gelegenheden die er ooit waren, inclusief de illegale huiskamerkroegjes. Er zijn nog wel vijf andere horecaondernemers en "De Hilt", maar die kan men niet vergelijken met Staal. Een mooie gelegenheid om eens in de geschiedenis van het café te duiken.

GERT STAAL NEEMT DE ZAAK OVER

Gerardus (Gert) Staal (1886-1976) neemt in het najaar van 1916 het koffiehuis van Wouter 'Schepie' Hagen over. Hij had daarvoor een aantal jaren al een café in Weesp. Hij trouwde op 09-06-1914 met Johanna Maria (Jans) van der Wurff (1883-1972). Zij was met haar ouders een jaar daarvoor uit Utrecht gekomen en woonde in Eemnes. Via Gerts zuster Gerarda (1878-1958), die in 1904 trouwde met de Eemnesser Hendrikus Marinus van Klooster (1882-1950) kwam hij blijkbaar met Eemnes in aanraking.¹

In oktober 1916 vragen drie Eemnessers, G. Staal, W. van Dijk en J. Elders, bij de gemeente 'om vergunning te bekomen tot verkoop van sterken drank in het klein in de voorvertrekken van de door hen aangegeven percelen'. Omdat Wouter Hagen zijn vergunning had ingeleverd, was er weer een plaats vrij, zoals was aangekondigd door B&W. Alleen de aanvraag van Staal wordt gehonoreerd. Van de

De vergunning van 26 oktober 1916.

Bep staal achter de tap in de jaren dertig (coll. Peter Staal)

beide anderen voldeden eerst de aanvragen niet aan de eisen, maar Van Dijk her-
stelde die vruchteloos. Elders liet het zitten.² Met trots koestert kleinzoon Peter
Staal de ingelijste vergunning van 26 oktober 1916.

Gert had eerst achter zijn café ook wat boerenbedoeining met een paar koetjes.
Volgens zijn dochter Bep, die dat later vertelde, zou dat meer geld hebben gekost
dan het opbracht. De combinatie van zulke activiteiten was in Eemnes en in ande-
re dorpen gangbaar. Gert was echter bovenal een paardenman en volgens de fami-
lieoverlevering zocht hij voor de Heineken-brouwerij geschikte paarden uit voor
de bierwagens van deze Amsterdamse brouwerij. Hoe het ook zij, het gezin leefde
in elk geval voor een groot deel van het café. Gert zou dat met hulp van zijn kin-
deren volhouden tot juni 1976, dus bijna 60 jaar lang, terwijl hij al bijna 90 jaar
was.

Met de jaren, de groei van Eemnes en het steeds minder wordende aantal cafés
en tapperijtjes, werd het steeds drukker in "Schippers Welvaren" en de familie
Staal voer er wel bij. Hoewel Gert en Jans samen vier kinderen hadden, lag de op-

Gert en Jans Staal voor hun café, geschilderd door Margot van Elzen omstreeks 1990 naar een foto uit
circa 1970 (coll. Peter Staal).

volgingskwestie moeilijk. Of de kinderen wilden niet, zoals Bep die de verant-
woordelijkheid niet wilde en Gerard die een goede baan had bij een Duitse staal-
fabriek, of Gert vond ze niet geschikt om de zaak over te nemen, zoals hij dat van
Wout vond. Niettemin hielpen vooral Bep en haar man, Jaap Vos, die in het linker
deel (21) naast het café woonden. Peter kwam al vanaf 1973 op zijn 15e jaar opa
Gert helpen. Hij had er aardigheid in en Gert concludeerde dat Peter zijn opvolger
moest worden, maar hij was nog te jong.³

Cafébaas zijn is een vak en het is geen schande om dat niet te kunnen. In een
café komt allerhande volk aanwaaien en soms zitten daar mensen tussen die men
liever niet binnen heeft of die onhebbelijk worden als ze boven hun theewater ra-
ken. Met tact de emoties dempen als iemand een verkeerd begrepen opmerking
maakt of zo nodig iemand naar huis praten en toch ieders vriend blijven. Schippe-

Bep en Wout halen in 1955 herinneringen op aan de oorlog (De Spiegel, 7 mei 1955).

ren is dat en de naam van het café zou even goed kunnen slaan op de welvaart van de cafébaas die zo tussen zijn klanten als klippen of vriendelijke oevers door zeilt. Gert was volgens kleinzoon Peter een gesloten man, die niets vertelde, een echte horrecaman. Hij dronk zelf geen alcohol!

Die geslotenheid kwam goed van pas. Het hele gezin Staal met de vier kinderen Bep (1915), Wim (1917), Wout (1919) en Gerard (1921) speelde een belangrijke rol in het verzet. Het café verschaftte in een verborgen kelder tijdelijk onderdak aan onderduikers, waarvan er regelmatig acht aanwezig waren en waarvan er totaal circa 200 die kelder even bewoonden. In die zin is het café ook een gedenkplaats. Alle gezinsleden kwamen in aanmerking voor het Verzetshedenkingskruis, maar de ouders waren al overleden en Wim wilde hem niet. Bep, Wout en Gerard kregen hem in 1983.⁴

DE ERVEN EXPLOITEREN HET CAFÉ

Veel mensen denken dat Wout (Wouter Gijsbertus) Staal (1919-1994) na zijn vader de uitbater van het café was. Dat is maar ten dele waar. Wout was druk met zijn mesthandel, maar hielp ook zijn ouders meer en meer in de zaak toen ze ouder werden. Hij woonde aanvankelijk met zijn gezin op Laarderweg 84. In 1975 kocht hij het cafédeel met woonhuis (nr. 23) en betrok dat terwijl zijn vader inwoonde. Hij kocht echter niet het daarin gevestigde café als bedrijf. Gert bleef met

hulp van zijn kinderen het café exploiteren, tot drie weken voor zijn overlijden op 29-07-1976.

Peter zou pas op de toen vereiste leeftijd van 25 jaar zijn grootvader kunnen opvolgen. Er moest een overbrugging komen. Bep kreeg de vergunning op haar naam, terwijl de gezamenlijke erven verantwoordelijk werden voor de exploitatie. Wout was in de ogen van de gasten de cafébaas, maar Bep was dat dus officieel en zij hielp ook mee. Peter kwam voorlopig in loondienst van de erven.

Wout heeft in zekere zin zelf als 'plaatsvervangend' cafébaas zijn kleurrijk stempel gedrukt op de herinneringen. Door zijn branieachtige houding en een zekere eigenwijsheid lokte hij ook bepaalde dingen uit bij zijn stamgasten. Er werden in de late uren heel wat weddenschappen aangegaan om een rondje pils. Bijvoorbeeld om de breedte van de sluis. Het hele gezelschap, de waard incluis, toog toen naar de sluis om de breedte op te meten. Of er was discussie, met de verplichte weddenschap, over de sterfdatum van ene Jan Perier. Om de weddenschap toe te wijzen, vertrokken ze allemaal naar het kerkhof om de datum of het jaar te controleren. Bekende Eemnesser namen kwamen voor in dat gezelschap: Van IJken, Blom en Perier, en er zullen er nog wel een paar andere bij zijn geweest.

Spiritueel centrum in "De Blauwe Wolk"

Wout beweerde ook eens dat hij in het donker twee romers vol kon schenken zonder te morsen. Het licht ging uit en Wout schonk in. Niet gehinderd door het donker schoof echter iemand de romers opzij. Het resultaat laat zich raden: twee plassen kostelijk geestrijk nat op de toog. Dan nu voor serieus: het licht weer uit en Wout schonk in; licht aan; niks in de glaasjes! De fles was leeg.

Zulke dingen gebeurden er in de roemruchte, wilde jaren '70. Waarschijnlijk heeft deze sfeer er ook toe bijgedragen dat een stamgast Wout eens vreselijk op de kast heeft gejaagd tijdens de voorbereiding van de feestweek van 1976 in verband met 625 jaar Eemnes. Wout riep dat gewoon over zich af. Harry Fecken was betrokken bij het drukken van het programmaboekje. Om het te bekostigen stond het vol met advertenties. Kort voordat het boekje moest worden geleverd, kwam Fecken langs en kwakte een paar exemplaren op de tap: 'Het boekje is al klaar!'. De toch al sceptische Wout Staal – de cafébazen deden dat jaar niet mee met de Feestweek – bladerde het door en ontplofte zowat. Zijn advertentie luidde nu: 'Café "De Blauwe Wolk". Hier drinkt de kastelein meer dan het volk'. Hij zou met

zijn connecties wel zorgen dat het boekje niet verspreid werd. Grapje, de echte versie had de goede advertentie. Ook serieuzer zaken werden aan de tap besproken. Café Staal was in die tijd 'het spirituele centrum' van de lokale politiek. Dorpsbelang werd er geboren in 1974 en heeft er nog steeds haar basis. Het zou onheus zijn een scheve indruk van Wout Staal achter te laten. Ondanks zijn soms humeurige houding stak hij bijvoorbeeld ongevraagd de Eemnesser gelegenheidsband "Gaos" geld toe met: 'Jullie hebben ook kosten.'⁵ Maar vooral moet genoemd worden dat Wout in de eerste jaren van de oorlog spioneerde tegen de Duitsers, hij pleegde sabotagedaden en heeft een aantal piloten terug naar Engeland begeleid en nog het een en ander meer. Hij was verzetsleider in Eemnes in een verzetsgroep die de BEL-gemeenten omvatte. Wout is daarvoor meervoudig onderscheiden met het Oorlogsherinneringskruis met gesp (1946), Silver Laurel Leaf (Brits, 1948), Medal of Freedom (USA), het Kruis van Verdiensten (1952) en het Verzetsherdenkingskruis (1983).⁶

Peter neemt het over

Hoewel Peter dus formeel 25 jaar zou moeten zijn om zelf de verantwoordelijkheid voor het café te dragen, krijgt hij het café op zijn 23e met ontheffing met ingang van 1 januari 1981 op zijn naam. Na het overlijden van zijn tante Bep in

Gezellig onderonsje aan de tap met Wout Staal erachter in 1979 (foto Toon Wortel, coll. Peter Staal).

Lida en Peter Staal in oktober 2016 (foto auteur).

1988, die in het kleine linker deel van het pand woonde, koopt hij de hele voorkant van het gebouw en maakt een doorbraak, zodat de caféruimte aanzienlijk wordt uitgebreid. Inmiddels had hij in 1983 zijn vrouw Lida Borsen leren kennen, waarmee hij in 1989 trouwt en een gezin sticht. Aanvankelijk woonden zijn ouders, en op het laatst tot 2006 zijn moeder Jeanne de Bont nog in het achterste deel van het huis, terwijl Peter aanvankelijk boven voor woonde. Gaandeweg heeft het gezin van Peter en Lida het hele huis bezet en na enige verbouwingen er een riante woning van gemaakt met uitzicht op de polder. Dit valt wat buiten het bestek, maar het had niet gekund als de zaken niet goed waren gegaan.

Peter vertelt: 'De eerst tien jaar heb ik krom gelegen en gesappeld.' Per slot kreeg hij het niet zomaar als erfenisje in de schoot geworpen. 'Omstreeks 1981 had je ook een exploderende hypotheekrente die opliep tot wel 13%. Dat kun je je nou niet meer voorstellen. Toen ik door die eerste tijd heen was, in de jaren

Koninginnedag 1983, publiek op straat.(coll. C. van IJken).

1990 en rond 2000, hadden de mensen veel meer te besteden. Het leek soms wel of het niet op kon. Gouden tijden waren dat!’

We halen Peters woorden aan bij het 75-jarig jubileum: ‘Het café is een ontmoetingspunt. Daar moet ik het van hebben. Er komen hier heel veel kleine zelfstandigen uit de bouw. Die ontmoeten hier de grotere aannemers en ze komen op die manier aan werk. Dat zijn mijn belangrijkste klanten. Eigenlijk is het hier een soort bouwvakbeurs’, lachte hij.⁷

Peter heeft aan den lijve ervaren hoe het is gegaan met de bouwwereld. ‘Vanaf 2008 stortte die branche praktisch in. Gelukkig heb ik daarvoor jaren heel goed gedraaid. Ik moest wel slikken toen “Dik Trom” verdween [in winkelcentrum Torenzicht] en daarna een paar jaar geleden “Jazzcafé Wakker” [in “t Oude Raadhuis”] stopte en “Eemland” in moeilijkheden kwam. Ik was op dat moment nog de enige in het dorp. De gewoonten van de klanten zijn in de loop van de tijd wel veranderd. Vroeger kwamen mensen vaker voor het eten even langs om wat te drinken. Dat zie je nu veel minder.’

Over de invloed van het roken gevraagd, daaraan herinnerd door de bruine kleur van de plafonds en wanden, relativeert Peter dat. ‘Er waren toch al veel gasten die niet meer rookten. Een heel stel dat nog rookte is gaandeweg opgehouden.

Ja, die bruine aanslag, die hoort er bij. Die laat ik maar zitten. In de eerste plaats komt de teer er zo weer doorheen, maar beschouw het ook maar als een eerbetoon aan degenen die die laag erop gepaft hebben.’

Episch centrum en spin in het sociale web

Wijsselijk richt Staal zich niet op één categorie gasten. Verenigingen vergaderen en verzamelen hier. Biljartvereniging “de Eendracht” had hier haar speelveld op en rond het biljart sinds de jaren dertig. Beide verdwenen omstreeks 1979, maar de prijzenkast hangt er nog. Die bewaart nu de trofeeën van de Touwtrekclub “Schipppers Welvaren”. Visclub “Flevo” heeft er zijn stek om na de vangsten de afmetingen van de vissen nog even ‘bij te praten’ en te vergaderen. Als officiële stempelpost van IJclub “De Vaart” wil het niet zo vlotten, want de weergoden werken niet mee, maar het bestuur komt er bijeen. Het Feestcomité heeft hier haar ‘official home’ sinds eind jaren tachtig, toen het niet meer in het gemeentehuis mocht vergaderen. Van 1986 tot 1992 was een groepje mensen rond Victor Arnolds hier actief met de Stichting Eemnesser Sluis uit ongenoegen over de dreigende aantasting van de sluis en het gemaal. Zij initieerden het behoud. Staals eigen activiteiten zijn tegenwoordig onder andere de jaarlijkse Frikandellenwedstrijd en een Bollentoernooi als kaartspel. Bij mooi weer strijkt menig fietser even op het terras neer. Tot slot blijkt Sint Nicolaas met zijn knechten hier na gedane arbeid zijn stamcafé te hebben voor een eenvoudige doch voedzame maaltijd. Wat en hoe Sint daarbij eet en drinkt is Peters geheim.

Koninginnedagen en nu dan Koningsdagen vormen voor Café Staal de jaarlijkse klapper. Sinds Peter zelf baas is, heeft hij een band te spelen. Het initiatief kreeg vleugels op de stralende Koninginnedag van 1983. In dat jaar werd voor het eerst door het publiek illegaal de weg afgezet wegens de grote drukte.⁸ Sinds 1986 wordt de Wakkerendijk door de gemeente afgezet⁹ en speelt de band op straat op een oude aanhanger. Eemnes zou naar verluid ‘het episch centrum van de regio zijn op Koninginnedag’, en ik neig daar ook toe voor Koningsdag. Wie in de middag namelijk een rondje door het dorp maakt, krijgt zeker de indruk dat het epicentrum voor de deur bij Staal ligt, want de ingewanden hebben dan danige schokgolven te verduren. Dat is dan ook de enige echte jaarlijkse muzikale uitbarsting. Voor de rest van het jaar wordt er in het café gewoonlijk geen muziek ten gehore gebracht; de gasten willen een praatje kunnen maken. Uitzonderingen zijn

een enkele muzikale gast die de piano bespeelt en Gerard Wortel die enkele keren per jaar optreedt met zijn Theatercafé, of een andere cabaretier.

Een soort afrondende vraag aan Peter: ‘Wat zie jij als je doel met je café?’ Antwoord: ‘In de eerste plaats dat de klanten het naar de zin hebben en ik vind het leuk om met mensen om te gaan. Je hebt allemaal wel eens je ups en downs. Ik ben zeven dagen in de week open, wat je niet in de kouwe kleren gaat zitten. Ik heb toen wel eens in een bui geroepen: “Ik stop ermee.” Iemand zei toen: “Peter dat kun je niet doen, want je bent de spin in het sociale web van Eemnes.” Dat doet je dan weer goed en eigenlijk doe ik het daar ook voor.’

BESLUIT

Peter en Lida vierden het 100-jarig bestaan van “Café Staal” als een warm bad met een groot feest op zaterdag 22 oktober en in de familiekring op de oprichtingsdag 26 oktober. We wensen hen nog vele jaren welvaart toe met hun café.

We hebben inmiddels ook de oudere geschiedenis van het etablissement uitgediept en zetten daar nog wat verantwoorde puntjes op de i. In een volgend nummer zullen we de voorgangers van Café Staal sinds 1816 behandelen. Daarmee is hier dan aangegeven dat er al 200 jaar op deze plek horeca-activiteit is.

NOTEN

1. Zie *Eemnessers door de eeuwen heen*, Eemnes 2002, familie Staal, p. 602-603.
2. De Gooi- en Eemlander van 28-10-1916. Oud-Archief Eemnes (Archief Eemland), inv. 67, Notulen Burgemeester en Wethouders, 26-10-1916.
3. Informatie van Peter Staal, ook in het vervolg op basis van een interview op 12-10-2016. Het resultaat daarvan wordt met zijn instemming gepubliceerd.
4. Verzameling Jaap van der Woude m.b.t. Tweede Wereldoorlog (Documentatie HKE).
5. Mededeling Jan van Ijken, speler in “Gaos”.
6. Als noot 4.
7. De Gooi- en Eemlander in februari 1981.
8. Laarder Courant “De Bel” 28-04-1981. Zie ‘120 jaar Eemnesser feesten’, deel 2, in *HKE* 2013-2, p.179-201. Daarin was 1985 genoemd, maar dit moet zijn 1983 volgens Peter Staal.
9. Informatie over afzetting Wakkerendijk uit Feestkranten 1983 t/m 1987 (Documentatie HKE).

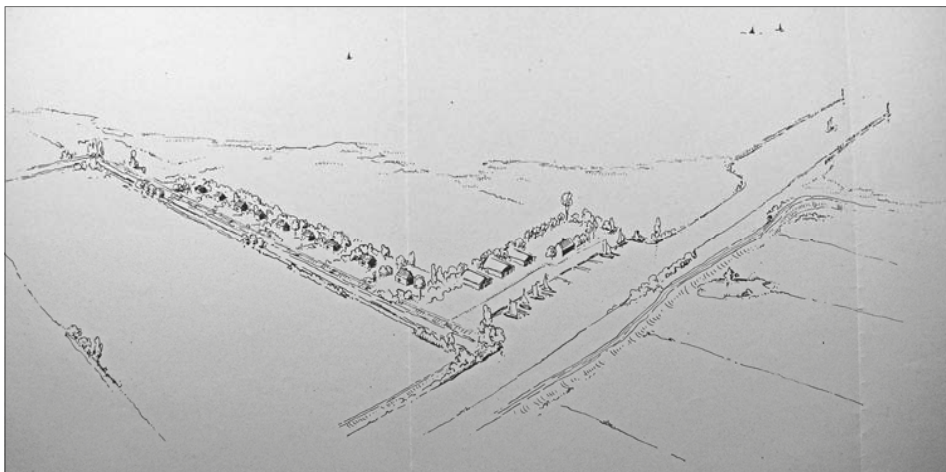
Jachthaven 't Raboes

EVERT VAN ANDEL

Na de afsluiting van de Zuiderzee in 1932 werden in de Noordpolder te Veld, waarin nog alleen karrenpaden aanwezig waren, vanuit een landelijk werkverschaffingsproject en voorafgaand aan de ruilverkaveling 1938 als eerste twee verharde wegen aangelegd, de Cors Rijkseweg en de Volkersweg. Via de Cors Rijkseweg, de Lange Maatsweg en de Maatskade werd het Raboes toen, over gedeeltelijk verharde wegen, bereikbaar. Decennia eerder waren er echter al, niet verharde, wegen langs en door het Raboes in gebruik. Eerder in een onderzoek naar de geschiedenis van de polder het Raboes vermeldde ik dit reeds; na 1807 onderhield de schaarmeester nog de rijweg en in 1835 had deze een geschil over het recht van overweg over de Maatkade vanuit het Raboes. Ook was aan het eind van de Maatkade bij het Raboes al vóór 1924 een loswal aan de Eem aanwezig.

In 1938 verzocht burgemeester Van Ogtrop aan ir. Bijlhouwer uit Wageningen hem behulpzaam te zijn bij de uitbreidingsplannen in de Eemnesser Buitenpolder. Bijlhouwer presenteerde al snel diverse plannen voor meer welvaart en werkgelegenheid in Eemnes én hij bestemde een terrein voor een zeilcentrum in het Raboes. Daarbij voorzag hij aanlegplaatsen, beheerderswoning, winterberging, fietsenstalling en ook een parkeerterrein. Hierbij konden, met enige zorg, ook recreatievoorzieningen gepland worden. Ir. Bijlhouwer liet zijn ideeën vergezeld gaan van een schetsvoorstel. De stad Amersfoort zou daarvoor wel haar plannen voor een vuilnisberging ter plaatse moeten opgeven. Door het uitbreken van de tweede wereldoorlog gingen de plannen voor het Raboes niet door.

Ontwerp voor een zeilcentrum in het Raboes zoals ir. Bijlhouwer het in 1938 presenteerde.

JACHTHAVEN 'T RABOES. WILLEM DE JONG.

Op 4 mei 1951 verzocht de heer Willem de Jong uit Amsterdam, eigenaar van een handelsonderneming aldaar, de Directeur Gemeente Werken te Baarn, aandacht voor het volgende plan.

Als zeiler was hij met zijn gezin al sinds 20 jaar bezoeker van de rivier de Eem en omgeving. Daar hij ten gevolge van een auto-ongeval invalide was geworden wil hij aan de monding van de Eem een gelegenheid scheppen voor zeilers in de vorm van een kleine uitspanning, met voorts enige bungalows voor nachtverblijf.

Als bewonderaar van de natuur wil hij daar de natuur met knotwilgen verfraaien. Hij wilde eventueel de kavel behorende aan de gemeente Amersfoort aankopen. Voor hij zich financiële offers getroost, verzoekt hij de Directeur Gemeente Werken de zienswijze van de gemeente Eemnes kenbaar te maken.

De familie De Jong werd al snel als *emigrant in eigen land* betiteld. Menig emigrant stak in die tijd vóór hen een oceaan over om ergens in barre eenzaamheid een nieuw bestaan te beginnen. Alleen voor hen was het water niet een oceaan maar het IJsselmeer. De barre eenzaamheid was niet Australië of Canada, maar een uithoek in de Eemnesser polder.

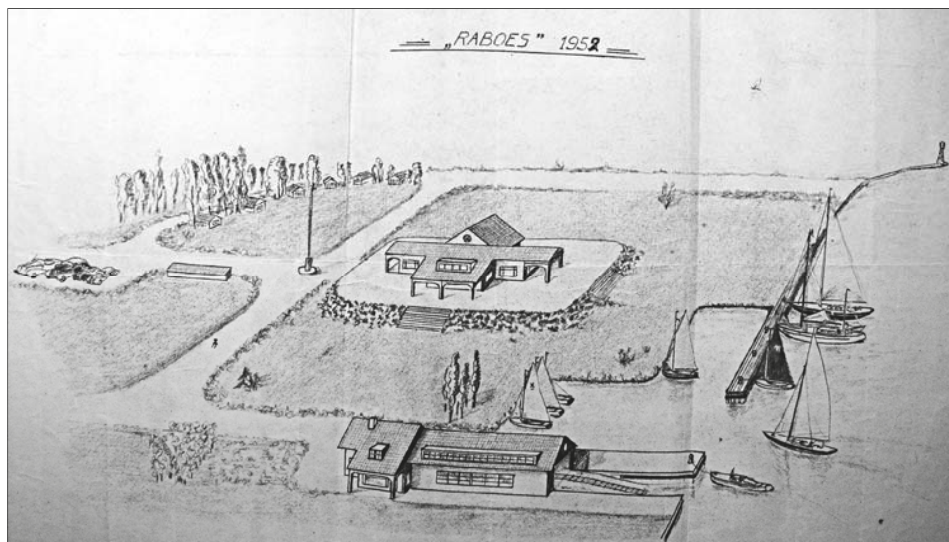
't Raboes in de periode 1952–1955 met de nog jonge aanplant op het terrein.

Reeds in december 1952 verkreeg Willem de Jong de grond in de uiterste noord-oosthoek van het Raboes voor 50 jaar in erfpacht van de gemeente Amersfoort. Het terrein bestond toen alleen uit weiland. Een schetsplan uit 1952 geeft aan dat een aanleghaven aan de Eemoever wordt gegraven en een scheepshelling en een uitspanning worden gebouwd. Ook zouden er parkeervoorzieningen gerealiseerd worden. Het benodigde drinkwater werd uit de ondergrond opgepompt. In de loop der jaren werden een aantal zomerhuisjes gebouwd en een kampeerterrain aangelegd.

Op 2 mei 1952 werd de jachthaven 't Raboes met een zeilwedstrijd feestelijk geopend. In 1953 was de vestiging van een jachthaven aan het Raboes door Willem de Jong uit Amsterdam officieel. Daarvóór moest er echter zwaar worden gegraven voor de jachthaven en de aanlegsteigers. Als snel bleek graven in de slappe

Het schetsplan uit 1952 waarmee Willem de Jong zijn plannen voor jachthaven 't Raboes wilde realiseren.

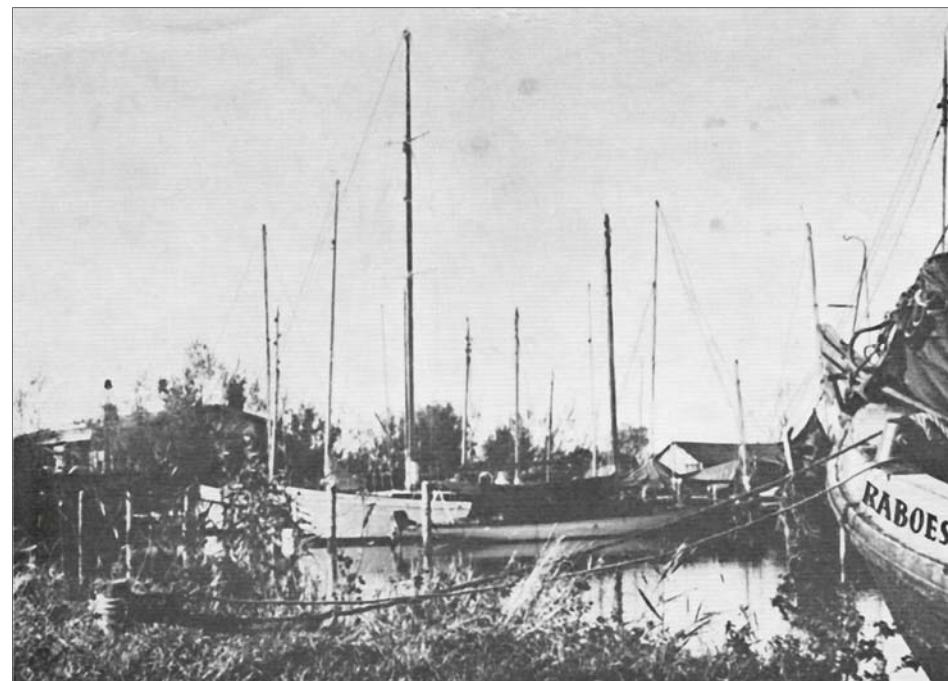

bodem vrijwel onmogelijk. Het graven en baggeren dat de ene week plaatsvond werd de daaropvolgende week weer volledig ongedaan gemaakt als de weke grond als pap in de gegraven sleuven terug slibde. Er moesten op grote schaal nog meer palen in de grond geheid worden om de slappe aarde in bedwang te houden. Ook waren vele palen benodigd voor een stevige fundatie van het botenhuis en de scheepshelling. Talloze vrachten gebroken puin werden er gestort om het terrein begaanbaar te maken. Voor een natuurlijke beschutting op het terrein werden honderden bomen geplant. Zo verdwenen er kapitalen in de grond voor een onderneming, waarover velen nogal pessimistisch dachten.

Al snel kwam er nog een bedreiging voor het bedrijf opdagen in de vorm van plannen voor een vismeelfabriek aan de Eemmondig. Stad en land reisde De Jong af voor steunbetuigingen tegen deze bedreiging. De overheid, tenslotte door De Jong overtuigd dat een dergelijke industrie de recreatie aan de Eem een slechte dienst zou bewijzen, stelde daarna zulke kostbare preventieve voorzieningen, dat de plannenmakers zich van de Eemmondig afkeerden.

In oktober 1969 vond Jacques Tati, een Franse filmproducent, het Raboes een

Afbeelding op een niet gedateerde nieuwjaarskaart van Willem de Jong. (ca. 1955-1958).

ideale gelegenheid om een film te produceren. Alles draaide om een auto, door Tati (mijnheer Hulo) ontworpen. Deze omgebouwde Renault bestelwagen bevatte allerlei wonderbaarlijke bijzonderheden waar iedereen, volgens Tati, recht op heeft. Aan de achterdeur was een in- en uitklapbare tent bevestigd en op het dak een koepeltje dat dienst deed als staanplaats onder de douche. De claxon kon worden uitgelicht en deed dan dienst als scheerapparaat. In het dashboard zat een koffiezetmachine die tevens gebruikt kon worden als aansteker. En ga zo maar door, een kwestie van blijven knutselen. Tati was gefascineerd door de eindeloze vlakke aan de Eemmondig, waar nog iedere voorbijganger uitgebreid gegroet werd. Volgens Tati kwam iemand hier niet voorbij, men moest hier zijn.

Op 19 november 1969 geven de heer en mevrouw De Jong te kennen van wege hun gezondheidstoestand niet langer in staat te zijn het recreatiecentrum naar

behoren te exploiteren. Hun beide zoons gaven aan dat niet te willen voortzetten. Er zijn echter plaatsvervangers aanwezig; de heer en mevrouw J. Bouma uit Bussum, die hen al enige jaren behulpzaam waren. Ook zij vormden een watersportersgezin dat reeds lang geleden aangaf in de toekomst jachthaven en camping als beheerders of eigenaren over te nemen.

JACHTHAVEN 'T RABOES. JOOP BOUMA.

Burgemeester en Wethouders van Eemnes gingen op 24 november van dat jaar akkoord met de eigendomswisseling. De heer en mevrouw Bouma, tot dan exploitanten van een herenmode-magazijn te Bussum, namen de exploitatie van Jachthaven en camping 't Raboes over. Het erfpachtrecht, van Willem de Jong met de gemeente Amersfoort, werd op 20 mei 1970 verkocht aan Joop Bouma.

Het kampeerterrein was eerder al in strijd met het bestemmingsplan aangelegd. Middels een bestektekening uit april 1976, ingediend door de heer Bouma, werd toestemming gevraagd en verkregen, voor het vergroten en opnieuw inrichten van de kantine. De tekening geeft ook aan dat reeds in een eerder stadium de haven tot circa 185 ligplaatsen was uitgebreid en dat een woning, loods en toiletten waren gebouwd. De zomerhuisjes, op de tekening uit 1952, zijn op deze tekening niet (meer) aanwezig. Er waren nu brede sloot(en) gegraven voor ligplaatsen van (woon)bootjes. In september 1980 brak brand uit in de woning van de heer Bouma; over de schade is weinig bekend.

Tot omstreeks 1985 hebben familieleden, zijn ex-vrouw en dochter, de dagelijkse gang van zaken geleid. Er is toen ook een flinke schuur gebouwd en een

Vanuit 't Raboes werden bottertochten op het IJsselmeer georganiseerd.

't Raboes rond 1955–1956.

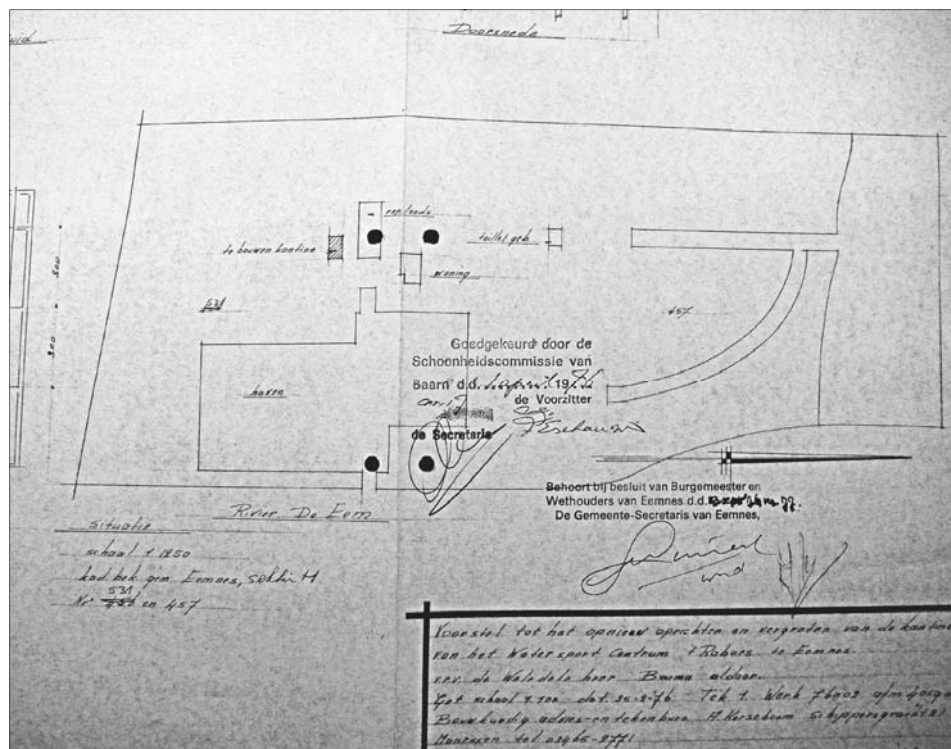

kleiner gebouw voor bezoekers. Om het drinkwater uit de grond te halen werd er een nieuwe pomp geïnstalleerd.

Het terrein verkeert na jaren van geen of achterstallig onderhoud in een slechte staat. Daardoor was een milieu-hygiënisch onverantwoorde situatie ontstaan. Huurders van de staan- en ligplaatsen op het terrein richtten op 28 juni 1984 de belangenvereniging 't Raboes op.

Pas in 1985 werd er een uitsterfregeling getroffen door de gemeente Eemnes voor de circa 60 sta- en toercaravans op het terrein. De gemeente Eemnes was in het verleden niet adequaat opgetreden en nu was niet duidelijk te maken welke caravans bewoond waren en wie de eigenaars daarvan waren. Bouwvergunningen voor de opstallen zijn aanwezig of eerder verstrekt. De kampeervoorzieningen en aan- en bijgebouwen zijn zonder vergunningen gebouwd. De heer Bouma doet tot in 1992 niets aan de ontstane situatie om ook maar enige verbetering te realiseren.

Bestektekening uit 1976 waarmee Joop Bouma toestemming verkreeg voor het vergroten en opnieuw inrichten van de kantine.

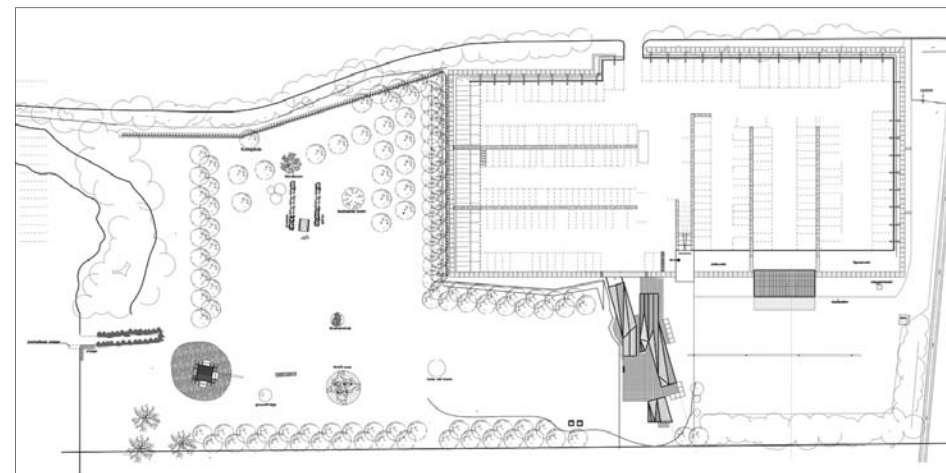

JACHTHAVEN 'T RABOES. MICHEL SCHOONDERBEEK.

Op 28 september 1992 krijgt het Raboes met Michel E. F. Schoonderbeek, directeur van Schipper Bosch Exploitatie een nieuwe eigenaar. Hij komt met een voorstel de jachthaven en omgeving opnieuw in te richten tot een jachthaven 't Raboes.

De gemeente Eemnes eist dan dat de nieuwe eigenaar aan de volgende punten moet gaan voldoen: behoud kleinschaligheid en rust, renovatie jachthaven tot ca. 250 ligplaatsen, vervanging ca. 60 caravans/huisjes door 10 recreatiewoningen zonder permanente bewoning, bouw van één woning voor permanente bewoning,

Situatietekening van 't Raboes uit 2016.

bouw clubhuis en renovatie bestaande loods. Verder moet de infrastructuur heringericht worden, en verbetering van de nutsvoorzieningen met in het bijzonder de riolering. De bodemverontreiniging op het terrein moet worden opgeheven en de milieu-hygiënisch onverantwoorde situatie moet aan de landelijk gestelde eisen gaan voldoen. De belangenvereniging 't Raboes is het in het geheel niet met deze plannen en voorstellen eens.

Het Raboes, bestaande uit de percelen 457 en 460 bezwaard met het erfpacht-recht, werd op 30 juni 1993 door de gemeente Amersfoort aan de heer Michel Schoonderbeek verkocht. De gemeente Amersfoort had al vóór 1809 de beide percelen en de Eemoever met rietkraag langs het Achterste Raboes in haar bezit. Schoonderbeek vindt dat het Raboes een prachtig gelegen stukje grond is, dat een beter gebruik verdient.

Terugkijkend naar de eerste twintig jaar van het opnieuw inrichten van een natuur- en watersportcentrum van het Raboes zijn alle opstallen en andere bouwsels van het terrein verwijderd. Bij de jachthaven bleef toen een kaal terrein met wat overgebleven bomen over.

De werkzaamheden aan de verontreinigde gronden en het vergroten van de haven van 't Raboes werden in februari 1999 ter hand genomen. Door een schorsing

van de verleende vergunningen werd het werk weer stil gelegd wegens het ontbreken van een geldige milieuvergunning. Er volgde een aantal zittingen van de Raad van State over deze stopzetting met als uiteindelijke uitspraak, dat de schorsing terecht was. In mei 2000 werd de reeds eerder verleende milieuvergunning

definitief vernietigd. Bij hernieuwd overleg met de Raad van State in mei en oktober 2001 werden de bezwaren tegen een vernieuwde milieuvergunning afgewezen en de bouw van 10 bungalows op het terrein van 't Raboes goedgekeurd. In juli 2002 is 't Raboes opnieuw het onderwerp van een zitting van de Raad van State; er zou te veel geluid worden geproduceerd in het stiltegebied. In oktober werden de klagers in het gelijk gesteld.

In deze periode werden door verschillende architecten voorstellen voor verandering en bebouwing ingediend. De opdrachtgever wil zorgvuldig omgaan met natuurbeleving en zijn visie op het landgoed van de 21^e eeuw. Ook deze werden tot aan de Raad van State verdedigd. De Belgische architect Jo van den Berghe is de ontwerper van de gebouwen die uiteindelijk zijn gereed gekomen.

Betreden we anno 2016 het terrein dan wijzen kaarsrechte paden en aanlegsteigers de weg naar een aantal bijzondere gebouwen in het polderlandschap.

Deze gebouwen zijn volledig uit staal opgetrokken en gebouwd op 62 energiepalen die 8 meter in de grond zijn geslagen. Hiermee worden de gebouwen voor een groot deel voorzien van warmte en is het gebied geheel gasloos. Er wordt gebruik gemaakt van warmteopslag en warmtepompen verwarmen het gebouw. Deze gebouwen zijn een vernieuwde versie van de oorspronkelijke boerderijen in de polder. Zo toont de botenloods aan zijn einde een huisje met een zadeldak. De gebouwen vormen met hun scheve daken en schoorsteentjes een silhouet dat doet

Detail silhouet van het havengebouw.

Uitzicht over de jachthaven naar het Transferium en Havengebouw.

denken aan schots en scheve Zuiderzeehuisjes. Geïsoleerde panelen waarin de raam- en deurkozijnen zijn opgenomen sluiten het bouwvolume af. De minimale detaillering maakt dakgoten overbodig, het regenwater stroomt eraf en wordt in het terrein opgenomen. Niets hieraan is symmetrisch en de buitenzijde is volledig matzwart om geen licht te weerkaatsen of uit te stralen uit respect voor het natuurgebied waar het aan grenst.

Het onlangs gereed gekomen duurzame havengebouw, het Transferium, bestaat uit ruimten met sanitaire voorzieningen, een werkplaats voor de havenmeester en het havenkantoor. Zonnepanelen op het gebouw voorzien voor 80 % in de energiebehoefte van 't Raboes. De gebouwen hebben ook nu nog een eigen waterbron.

De gebouwen zijn gesitueerd tussen het stallingsterrein, de jachthaven 't Raboes en het nog onbebouwde terrein aan het Eemmeer. De verblijf- of ontmoetingsplek bestemd voor vrienden van het Raboes, de Raboesemkamer, biedt bezoekers de mogelijkheid te vertoeven op momenten dat het weer op het water wat minder is.

Aan de rand van het Eemmeer staat, op palen midden in een flinke vijver, een bijzonder huis voor de familie Schoonderbeek. Dit poëtische gebouw is een bijzonder huis en wordt gezien als modern kasteel door zijn geringe afmetingen en een minimum aan architectuur en comfort. Het terras is als het ware een ophaalbrug: bij vertrek wordt het terras omhoog gehaald waardoor het als luiken voor de ramen dient. Zij beschouwen daar 't Raboes als een natuurcentrum en een tuin voor kunst en cultuur.

ARCHIEVEN.

Archief gemeente Eemnes. 't Raboes.
Bedrijfsarchief ANWB. Kampioen mei 1960.

LITERATUUR EN OUDE KRANTEN

J. Groenevelt. Infrastructuur en ontwikkeling van Eemnes, 1815–1940. HKE 2012-4.
J. Out. Kroniek van Eemnes.
Eemnesser courant 13-06-1924 en 8-7-1924.
Utrechts nieuwsblad 31-01-1956.
De Tijd 25-10-1969.

Onthulling monumentenschildjes

ROM VAN DER SCHAAF

In de ochtend van Open Monumentendag 10 september was het zover. Het resultaat van bijna twee jaar voorbereiding van de Historische Kring met ANWB, gemeentebestuur en eigenaren van monumenten werd zichtbaar gemaakt voor belangstellenden. B&W en de gemeenteraad hadden in het voorjaar van 2016 ingestemd met betaling van de schildjes voor rijks- en gemeentelijke monumenten. Direct daarna zijn de voorstellen van de HKE afgestemd met de eigenaren en hebben de meeste van hen verklaard, dat zij het voorgestelde schildje op de gevel van hun pand wilden aanbrengen.

Er waren die zaterdag in de Oudheidkamer ongeveer 50 personen aanwezig om getuige te zijn van de onthullingen. Na een welkomstwoord van Liesbeth Lemckert gaf Rom van der Schaaf een korte diapresentatie, om toe te lichten bij welke panden de monumentenstatus zichtbaar zou worden en op welke manier. Na een speech van burgemeester Roland van Benthem, waarin hij de waarde van de historische panden voor Eemnes benadrukte, onthulde hij samen met de heer Voortman van de ANWB de vijf bruine borden met korte teksten, die op tafel waren uitgesteld. Vervolgens liep het gezelschap naar het Oude Raadhuis, waar de burgemeester het eerste schildje op de voorgevel onthulde.

Bij de ingangen van de drie kerken en in het eerste deel van de Kerkstraat zijn bruine borden aangebracht waarop de historie van die rijksmonumenten is samengevat. Deze borden zijn betaald uit een fonds van de ANWB. Jaap Frantsen zorgde voor de montage. Voor 43 van de overige 56 monumentenpanden zijn de schildjes, voorzien van bouwjaar en oorspronkelijk gebruik, uitgereikt aan de eigenaren. De schildjes zijn betaald door de gemeente Eemnes. De meeste eigenaren zorgden zelf voor de montage. Ongeveer een kwart van hen liet de montage over aan de HKE, waarna Bert Snel zorgde voor de uitvoering.

Wij kijken terug op een mooi project dat dankzij ieders medewerking plezierig en volgens plan is verlopen.

Zie voor meer informatie de HKE-bladen van december 2014 en 2015.

De 5 bruine bordjes zijn net onthuld door burgemeester Van Benthem en de heer Voortman van de ANWB (midden). Daarnaast poseren de trekkers van het project: Rom van der Schaaf en Liesbeth Lemckert (foto: Eline Lemstra).

Burgemeester Van Benthem onthult het schildje op het Oude Raadhuis, door openen van twee kleine deurtjes (foto: BEL Nieuws – Bob Awick).

Het schildje met de tekstregel "gemeentehuis 1907-1975", na opening van de deurtjes (foto: Eline Lemstra).

In de Oudheidkamer werd het eerste schildje overhandigd aan mevr. De Groot-Demmers van Meentweg 79 (foto: Eline Lemstra).

Uitreiking van meer schildjes door Eline Lemstra (foto: Jaap Groeneveld).

HISTORISCHE INFO OP SCHILDJES

Deze lijst geeft per adres de historische informatie van het pand, zoals die op de schildjes is vermeld. Voor de adressen tussen haakjes zijn de schildjes om uiteenlopende redenen (nog) niet gemaakt.

Adres	Tekst op het schildje	Rijks- of Gemeentelijk
Goyergracht Zuid 51	theehuis 1934	G
Kerkstraat 18	woonhuis ca. 1750	G
(Kerkstraat 22-24)	woonhuizen ca. 1800	G
Korte Maatsweg 3	sluiswachtershuis ca.1650	G
Laarderweg 23	woonhuis 1904	G
Laarderweg 25	woonhuis 1904	G
Laarderweg 27	woonhuis 1904	G
Laarderweg 29a-31	dubbel woonhuis ca. 1908	G
Meentweg 11	boerderij ca. 1790	R
(Meentweg 19)	boerderij ca. 1690	R
Meentweg 37	boerderij ca. 1840	R
Meentweg 43	boerderij ca. 1670	R
Meentweg 45	boerderij ca. 1800	R
Meentweg 47	boerderij 1877	R
Meentweg 49	boerderij ca. 1770	G
(Meentweg 71)	boerderij 1866	R
Meentweg 75	boerderij ca. 1750	R
Meentweg 79	boerderij ca. 1790	G
(Meentweg 83)	boerderij ca. 1700	R
Molenweg 8	kruidenierswinkel 1886	G
(Oud Eemnesserweg 13)	garagebedrijf 1933	G
Wakkerendijk 7	burgemeesterswoning 1938-2015	G
Wakkerendijk 9	woonhuis-winkel ca.1800	R
Wakkerendijk 24-26	bakkerij 1880	G
(Wakkerendijk 27)	woonhuis 1885	G
Wakkerendijk 30	gemeentehuis 1907-1975	G

Adres	Tekst op het schildje	Rijks- of Gemeentelijk
Wakkerendijk 36	woonhuis 1827	G
Wakkerendijk 45	woonhuizen ca. 1923	G
Wakkerendijk 44	Herenhuis 1895	G
Wakkerendijk 52	boerderij 1851	R
Wakkerendijk 62a	klooster 1913	G
Wakkerendijk 64	H. Hartschool 1913	G
Wakkerendijk 72	Herenhuis 1843	G
(Wakkerendijk 88)	boerderij 1652	R
Wakkerendijk 94-94a	boerderij 1865	R
(Wakkerendijk 96-98)	woonhuis ca. 1800	R
Wakkerendijk 102	boerderij ca. 1820	G
Wakkerendijk 104	boerderij ca. 1700	R
Wakkerendijk 106	boerderij ca. 1780	R
(Wakkerendijk 112)	boerderij ca. 1700	G
Wakkerendijk 114	boerderij ca. 1800	G
Wakkerendijk 116-116a	boerderij 1876	R
(Wakkerendijk 120)	boerderij ca. 1780	G
Wakkerendijk 140-142	boerderij ca. 1700	R
Wakkerendijk 158	boerderij ca. 1770	R
Wakkerendijk 166	Herenhuis ca. 1850	R
Wakkerendijk 168-170	smederij ca. 1790	R
Wakkerendijk 178	boerderij 1661	R
Wakkerendijk 188	boerderij ca. 1800	R
Wakkerendijk 202-204	schoenmakerij ca. 1700	R
Wakkerendijk 226	pastorie 1767	R
Wakkerendijk 258	herberg ca. 1750	R
Wakkerendijk 264	boerderij ca. 1740	G
(Wakkerendijk 260)	boerderij 1901	G
(Wakkerendijk 268)	boerderij ca. 1700	G

Watersnood 1916 in Eemnes

DEEL 2

HENK VAN HEES

Dit is het tweede deel van een bewerking van de presentatie, die ik gegeven heb op 14 januari 2016, toen herdacht werd dat de gemeente Eemnes precies honderd jaar geleden getroffen werd door een Watersnood.

Het schip van Hendrik Kuiper in de Eemnesser haven bij Wakkerendijk 27-29. Met dit schip wilde men het gat in de dijk aan het eind van de Meentweg gaan dichten. Rechts de woning van de familie Van Ijken.

In het voorhuis van Wakkerendijk 27-29 woonden Gijs van Ijken, 56 jaar en zijn vrouw Heintje Pas, 75 jaar. In het achterhuis Jan van Ijken (1874-1945), 42 jaar en zijn vrouw Cornelia Johanna v.d.Dool (1869-1944) 47 jaar. Ze hadden 8 kinderen: Heintje (1898-1961), 18 jaar, Cornelis (Cor) (1900-1965), 16 jaar, Gijs (1902-1964), 14 jaar, Jeanette (1904-1999) 12 jaar, Willem (1906-1991) 10 jaar, Jaantje (1908-1998) 8 jaar, Geertruida, 6 jaar en Jacob 3 jaar.

Hun huis lag buiten de dijk. Moeder Cornelia v.d. Dool schreef in een brief aan

haar familieleden, wat ze bij de overstroming had meegemaakt. Hier volgt een citaat uit haar brief:

“’s Avonds om 20.00 uur werden er door de sluiswachter twee lichten ontstoken; dit was een teken dat het water met geweld over de Eemdijk heen stroomde. Daarna zijn wij alles aan het oppakken gegaan in het achterhuis en in het kamertje. We brachten alles op de hoger gelegen kamer. Toen we klaar waren was het zowat één uur in de nacht. Daarna gingen we bij moeder in het voorhuis koffie drinken. Eén ging er buiten kijken en zag dat het water al bij de voordeur stond, boven op de stoep.

Daarom moest wij weer aan de gang om nog wat matten en kleden van de vloer op te beuren. Toen we daar mee bezig waren, liep het water al met gang de kamers in, ook de mooie kamer. Het vaste kleed kwam onder de klei! Toen stroomde het water met geweld naar binnen! We hadden de aardappelen in de spekbak gedaan en op de tafel gezet Maar het duurde niet lang of daar kwam water bij! Mijn man Jan en zijn broer Ep zijn toen tot hun middel door het water gegaan om de aardappelen op de kamer te krijgen en nog andere dingen te redden.

Het water bleef stijgen en er werd gezegd dat het wel op de kamer kon komen! Daarom ginge wij de kleine kinderen, die allemaal al op bed lagen door het water naar het voorhuis bij moeder brengen. Op een gegeven moment stonden Jan en ik allebei op de plank, waarover wij gingen om bij moeder te komen. De plank brak en daar lagen wij in het zeewater, net bij het keldergat. Ik moest droge kleren van Moeder aan doen want ik kon niet meer bij onze spullen komen.

Toen heeft Jan alle kinderen zo door het water heen gedragen en bij moeder op bed gelegd. We dachten dat ze daar veilig waren. Jan kon droge kleren aan doen.

Maar het water bleef stijgen en wij werden genooddaakt om de kinderen weer daar vandaan te halen. Toen heb ik een bed op zolder klaar wezen maken en toen hebben de oudsten, Heintje en Cor, de jongeren, zo door het water gedragen naar zolder. Ik ben ook boven op zolder gebleven maar Moeder bleef nog maar beneden op haar stoel zitten. Toen het water nog hoger kwam, heeft Jan haar de trap op gedragen.

Links Meentweg 99 en rechts Meentweg 101.

Er lagen ook nog 30 vaten petroleum voor het huis en die waren gaan drijven. Vader Gijs en Ep zijn weer het water in gegaan om die vaten te redden. Toen was het werk hier gedaan en hebben we verder de hele nacht op zolder doorgebracht.

De benedenverdiepingen van het huis stonden helemaal onder water! Vader Gijs en Jan waren de hele tijd op straat want er was veel werk aan de mennegaten. Om half zes werd de noodklok geluid nadat de dijk was doorgebroken aan het eind van Eemnes. De mensen kwamen daar met hun vee vandaan vluchten!

Dus u kunt wel denken wat een nacht wij gehad hebben! En Jaantje was de hele week niet goed. Die zat zo vol met uitslag, daar was ik nog zo bang voor!

Hier in de omtrek zijn veel koeien verdronken. Van ons is er een mooi konijn verdronken. Maar als u de verwoesting buiten om het huis eens gezien had! Van het kippenhok is niets meer te vinden! De schutting rond de tuin is heel omgeslagen!"

Meentweg 101, de woning van Hannes Mol en Willempje Kroeskamp. Bij de boot één van de zonen.

Het schip van Hendrik Kuiper werd gevorderd door de gemeente om daarmee het gat in de dijk te dichten. Het motorschip van beurtschipper Van Ijken moest het erheen slepen. In de loop van de ochtend zakte het water en daardoor konden de boten niet over de Zomerdijk komen. Ze keerden onverrichter zake terug.

Langs de Meentweg stonden veel boerderijen in het water. Zo ook op Meentweg 99. Daar woonde Hendrik van den Brink (1849-1928), de Tuinpater, toen 67 jaar met zijn vrouw Geertje Schoonhoven (1851-1924), toen 65 jaar. Het achterhuis van hun woning was van hout. Het pand is bij de overstroming flink verwoest. Het is kort daarna afgebroken. Er werd een nieuwe woning gebouwd op dezelfde plek. De weg langs de woning naar Blaricum werd in 1917 verhard. Vanaf toen was het pand Meentweg 99 een tolhuis want de weg er langs was een particuliere weg.

Ook de woning Meentweg 101 stond rondom in het water. In dit huis woonde Johannes Mol (1837-1918), 79 jaar en Willempje Kroeskamp (1842-1942), 74 jaar. Bij hen in woonden de zoons Aart en Hannes. Op de foto één van de ongetrouwde zoons Aart of Hannes.

Meentweg 93, de woning van de familie Ruizendaal.

Rond het pand Meentweg 93 stond ook veel water. Hier woonden Gijsbert Ruizendaal (1852-1929) 64 jaar en zijn vrouw Jannetje Snel (1859-1936), 57 jaar. Er woonden op het moment van de overstroming nog 7 kinderen thuis tussen de 18 en 32 jaar.

Op Wakkerendijk 114 woonde in 1916 mijn grootvader Hendrik van Hees met zijn gezin. In de vroege ochtend van 14 januari klom Hendrik op de dijk ter hoogte van zijn huis want hij wilde graag zien hoe de zaak erbij stond. De dijk was echter al behoorlijk ondermijnd door het water.

Hij zakte ineens in de drassigheid weg. Zijn burens trokken hem nog net op tijd naar beneden want anders was het niet best met de dijk en met hemzelf afgelopen.

Militairen en burgers hielpen om het gat aan het eind van de Meentweg te dichten en de dijken te verstevigen.

In de ochtend van 14 januari werd er een nooddijk langs de Laarderweg aangelegd om te voorkomen dat ook het gebied ten zuiden van de Laarderweg zou overstromen.

Groot schot in het gat aan het eind van de Meentweg.

De Gooi- en Eemlander schreef hierover:

“Om dit te voorkomen werd een nooddijk gelegd van den voormalige Buitendijksche Tol tot aan de Sparreboomen in Laren. Er werd zeker door vijftig voerlui grond van het bouwland gehaald om dien aan den noordkant van den weg tot een dijk op te werken, terwijl een massa volk bezig was om graszoden van den berm af te steken en die tot bedekking te bezigen”.

De watersnood was in de nacht van donderdag op vrijdag. Duizenden mensen kwamen in de dagen daarna als ramptoeristen naar Eemnes. In de Gooi- en Eemlander stond:

“De geheelen vrijdag stroomde het over den weg van nieuwsgierigen, die te voet, per fiets, per auto of per rijtuig naar de overstroming kwamen kijken. Zo’n vloed is in geen 100 jaren beleefd!

Zelden zag men zoveel menschen in deze gemeente bijeen als Zondag het geval was. Langs den Wakkerendijk (en Meentweg) mocht niet gereden

Meentweg 125, enkele dagen na de overstroming.

worden. Die van het Gooi kwamen, waren verplicht hun vervoermiddelen op de Laarderweg achter te laten. Dit was nodig om de werkzaamheden niet te belemmeren”.

Burgemeester Rutgers van Rozenburg van Eemnes heeft zich enorm ingezet ten tijde van de overstroming. Hij deed er alles aan om erger te voorkomen. Hij coördineerde en hielp persoonlijk mee bij de hulpverlening. Cornelia van Ijken-van den Dool schreef over hem:

“Onze burgemeester is drie nachten niet op bed geweest”.

De burgemeester was tevens voorzitter van het Waterschap Eemnes. Hij heeft ervoor gezorgd dat er militairen van Kamp Laren naar Eemnes kwamen. Volgens de krant “De Tijd” waren het zelfs 300 militairen. Die hebben een nooddijk gelegd aan de noordkant van de Laarderweg. Zo kon het water niet op de Driest komen ten zuiden van de Laarderweg.

Burgemeester Rutgers van Rozenburg

Op 29 januari bracht prins Hendrik een bezoek aan Eemnes om de getroffen gebieden te bekijken. Door bemiddeling van koningin Emma hebben de meeste minvermogende bewoners van Buitendijk nieuw beddengoed gekregen.

Ook in Eemnes-Binnen ging het mis. Bij het pand Wakkerendijk 59 werd een stuk van de muur weggeslagen. Dit pand stond buiten de dijk (oostkant) vlakbij de grens met Baarn. Later woonde hier de familie Schotsman. Op het moment van de overstroming werd dit pand bewoond door drie gezinnen:

- Antoon van Laar (geb. 1878), 38 jaar met 5 kinderen
- Jan Polhout (1867-1922), 49 jaar met 3 kinderen
- Evert van Ginkel (1872-1943), 44 jaar met 7 kinderen

Tot maart 1914 was hier Café “Het Zwarte Haantje” met als caféhouder Jan Polhout. Aan de achterkant van de ansichtkaart van Wakkerendijk 59 staat:

“Dit is het eerst gebouw als je naar Eemnes-Binnen gaat en het ligt aan je rechterhand achter de dijk. De atmosfeer is hier onaangenaam prikkend door het verdampen en het zoutgehalte van het zeewater”.

Gelukkig zijn er bij deze watersnood in Eemnes geen mensen omgekomen. Elders in Nederland vielen 23 doden en op zee 32. Veel dieren vonden hier de dood. Vooral veel kleinvee zoals konijnen, kippen, geiten en schapen. Vele hooibergen kwamen onder water te staan en daardoor was een grote hoeveelheid hooi niet meer bruikbaar voor consumptie.

De meeste koeien van de boeren langs de Meentweg zijn naar Blaricum gebracht. De koeien van de sluiswachter Scherpenzeel stonden op stal met alleen

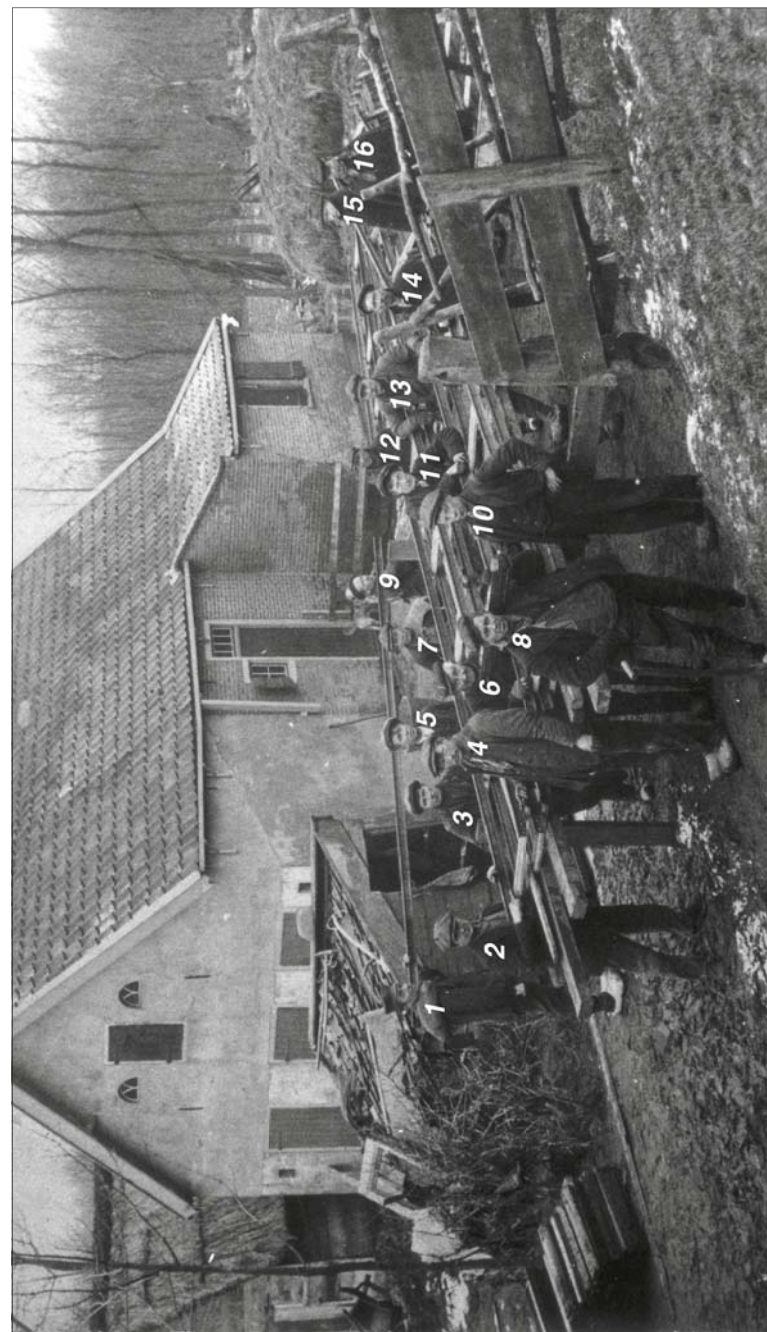
Wakkerendijk 59 Eemnes Binnen. Noordgevel verwoest.

nog de koppen boven water. Ze hadden de koppen vastgebonden zodat ze alleen nog omhoog konden kijken!

Bij Scherpenzeel kwamen drie varkens om en een schuur werd door de vloed meegesleurd. De machinist, die in de buurt woonde, verloor twee geiten. Ook zijn schuur werd vernield en een loods waarin de steenkolen voor de machine waren opgeborgen. Die steenkolen lagen later overal tot in de Sluis en voor de raderen van het stoomgemaal.

Op 9 februari was het laatste water uit de polders verdwenen. Langer duurde het voordat de dijk aan het eind van de Meentweg hersteld was. Daarvoor werd een veldspoor aangelegd van de hoge gronden in Blaricum naar de dijk aan de Meentweg. Via dat spoor werd zand vervoerd om de dijk te herstellen. Dat was pas klaar in april.

Meentweg 127, woning van Jaap Mol. Eigendom van het Waterschap. Vanaf hier werd een veldspoor aangelegd.

1. Jaap Mol (1870-1948), 2. Jan Perier (1883-1947), 3. Dries Ruizendaal (1893-1968), 4. Jan Hagen (1881-1950) (vader van Goos), 5. Jan Ruizendaal (1885-1967), 6. Gijs Groen (1845-1939) (vader van Bertus), 7. Jan Lakeman (1893-1953), 8. Jan Hagen (1876-1957) (Kokkie), 9. Willem Bieshaar (1878-1960) (van Meentweg 125), 10. Rut Koppen (1896-1966), 11. Joop Hagen (1889-1955), 12. Dirk Mol (?) (1870-1952), 13. Willem van Piet Nagel (1891-1964), 14. Jan Dop (1881-1954) (vader van Keek Dop), 15. Onbekend, 16. Teus Roodhart (1872-1959) (van het Waterschap).

Monument Mennegaten Eemnes, als herinnering aan alle stormvloeden.

Het psychologisch effect van deze watersnood is geweest dat veel bewoners van met name het eind van de Meentweg al snel na 1916 verhuisd zijn. Ze wilden dit onheil niet nog eens meemaken. De vrouw van Gijs Scherpenzeel bij de Sluus was ook bang voor herhaling van deze nachtmerrie. Daarom verhuisde de familie Scherpenzeel na meer dan 100 jaar van de Sluis naar Laarderweg 45, nu de Kaasschuur.

De Watersnood van 1916 is een belangrijk onderdeel van het collectief geheugen van de Eemnessers. Laten we hopen dat dit ook echt onze laatste watersnood in Eemnes is geweest!.

Wij herdenken vandaag deze ramp, die ons land trof in 1916. We staan stil bij de slachtoffers en al het leed, dat door de overstroming is veroorzaakt. Maar we vieren vandaag ook dat we in 100 jaar geen overstroming meer gehad hebben.

Riek Bieshaar

NU OUDSTE EEMNESSER ALLER TIJDEN

HENK VAN HEES

In het kwartaalblad nr. 4 van 2015 schreef ik dat Piet Perier de oudste Eemnesser aller tijden was geworden! Piet stierf op 25 juli 2015 op de leeftijd van 103 jaren, 5 maanden en 16 dagen. Deze eer is hem niet lang beschoren gebleven.

Er is nu al weer een nieuwe oudste Eemnesser aller tijden. Het is Hendrika Maria (Riek) Bieshaar. Zij is overleden op 6 april 2016 op de respectabele leeftijd van 104 jaren, 8 maanden en 10 dagen!

Riek werd geboren in Eemnes op 27 juli 1911. Ze was de oudste dochter van Jacob Bieshaar (1879-1958) en Tijmentje Greefhorst (1880-1970). Het gezin woonde op Meentweg 63. Riek had drie broers, waaronder Wim Bieshaar, die jarenlang gemeente-ontvanger in Eemnes was. Daarnaast had ze nog vier zussen.

Toen ze zelf kon gaan verdienen, deed ze dat als coupeuse ofwel naaister in Laren. Dagelijks liep ze van de Meentweg naar de Sint-Jansstraat in Laren. Op 18 februari 1943 ging ze in Laren wonen aan de Oud Blaricummerweg 32. Inmiddels

Riek Bieshaar, gefotografeerd rond 1942, lopend op weg van Eemnes naar haar werk aan de St.-Jansstraat in Laren.

Riek Bieshaar (1911-2016), circa 1940.

Foto uit ca. 1938 van de ouders van Riek Bieshaar: Jacob Bieshaar (1879-1958) en Stijn (Tijmentje) Greefhorst (1880-1970), samen met hun hond Max, een uitstekende rattenvanger! De foto is genomen op de dijk bij hun woning Meentweg 63.

had ze Willem van de Voort leren kennen, een melkverkoper uit Hilversum. Willem was daar geboren op 31 juli 1916. Op 8 mei 1943 trouwde het paar in Laren en daarna gingen ze wonen in Hilversum op de Boerhaavestraat 5. In 1945 volgde een verhuizing naar de Leeuwerikstraat 44 en in 1962 naar nr. 42 in die straat. Riek en haar man kregen vier kinderen: Sjaak, Henk, Wim en Ria. Op 3 februari 1983 volgde een verhuizing naar de Graaf Floris V-weg 43 in Hollandsche Rading. Haar man Willem van de Voort is overleden op 1 december 1984. Nadat ze 32 jaar weduwe was geweest, stierf Riek op 6 april 2016 te Hilversum. Ze is op 12 april begraven op de RK Begraafplaats in haar geliefde Eemnes, in het graf van haar ouders en haar oudste broer Jaap Bieshaar (1909-1993), die ongetrouwd is gebleven.

Ik ben Sjaak van de Voort, de oudste zoon van Riek, dankbaar voor de informatie en de foto's, die hij mij gegeven heeft.

Portret van Marie van 't Klooster-Gieskens geschilderd door Helga Schouten.

INTERVIEW MET

Marie van 't Klooster-Gieskens

HENK VAN HEES

Tijdens de grote optocht in de Eemnesser Feestweek van 2015 werd de Superprijs gewonnen door een grote kar met als motto "Lol aan de Tol". Deze creatie kreeg in totaal 108,5 punten van de jury. Veel Eemnessers wisten niet wat er met die Tol bedoeld werd. Er kwamen dus allerlei vragen. Dit artikel geeft antwoord op vele vragen over het Eemnesser Tolletje.

De kar was het werk van de kinderen van Piet van 't Klooster en Marie Gieskens. Ze speelden het leven bij het Tolletje in vroeger tijden na, samen met hun partners en Willem Hoogeboom. Ze deden het op onnavolgbare wijze en vermaakten zo vele mensen langs de route van de optocht. Om meer over de achtergronden van "Het Tolletje" te weten te komen, heb ik hun moeder Marie Gieskens geïnterviewd.

Marie (Maria Geertruida) Gieskens is geboren op 15 november 1925 op de boerderij "Branderf", Wakkerendijk 228 in Eemnes-Binnen. Ze was de dochter van Gijs Gieskens en Dirkje Horst. Ze trouwde in 1952 met Piet van 't Klooster (1917-1994), zoon van Gerrit van 't Klooster en Elisabeth de Jong.

Piet en Marie kregen zes kinderen: Lies (1953), Gijs (1954), Gert (1956-2011), Theo (1957), Margriet (1959) en Miriam (1966).

"Het Tolletje" bevond zich op wat nu de Stachouwerweg heet, naast de woning Meentweg 99. Dit was eigenlijk het tolhuis. De weg liep van oudsher over het land van de boerenfamilie Rigter uit Blaricum, woonachtig op Kerklaan 3. De weg liep dus tussen de Stachouwerweg in Blaricum en de Meentweg in Eemnes. Oorspronkelijk was het land van Elbert Heerschop, burgemeester van Blaricum en zijn vrouw Dorothea Huijsman. Hun dochter Geertruida Heerschop (1853-1907), die trouwde met Cornelis Rigter, erfde het land. Van hen ging het over op hun zoon Gerrit Rigter (1880-1966), getrouwd met Jansje de Jong (1887-1964). De fa-

Pand Meentweg 99, circa 1950. De foto is gemaakt vanaf de Blaricumse kant (westen). De particuliere weg van Rigter maakt een bocht bij het huis, waar de tol geheven werd. Rechts de tweede watermolen.

milie heeft het land rond 1975 verkocht aan Rijkswaterstaat i.v.m. de aanleg van de A 27.

Over hun land liep dus een particuliere weg waarlangs de Blaricumse boeren in de Eemnesser polder konden komen en de Eemnessers op de Driest. Volgens de verhalen is de weg in het begin van de 20^e eeuw aangelegd als zandweg maar er wordt ook beweerd dat er in de 19^e eeuw al een pad liep. Rond 1917 is de weg verhard en vanaf dat moment zou er tol geheven zijn. Vanaf toen waren de bewoners van het pand Meentweg 99: Hendrik van den Brink (de Tuinpater) tot 1919, Jan Voorburg (van 1919 tot 1924), Gerritje Lakenman-Gieskens (van 1924 tot 1933) samen met haar kinderen, Tijmen Wiggerts (van 1933 tot 1942) en Drikus van Hamersveld (van 1942 tot 1952).

Marie van 't Klooster-Gieskens vertelt over de periode vanaf 1952. Velen denken met nostalgische gevoelens terug als "Het Tolletje" ter sprake komt. Dat is belist niet het geval bij Marie. Dat wordt duidelijk als ze vertelt over het reilen en

Kar met het tafereel "Lol aan de Tol" waarmee de kinderen van Piet en Marie van 't Klooster meededen aan de Eemnesser optocht, die tijdens de Feestweek georganiseerd werd op 19 september 2015. V.l.n.r. Nico de Jong (getrouwd met Margriet) – Miriam – Margriet – daarachter Lies – Co van Schaik (getrouwd met Lies) – Bert Post – Theo – Eleanor Hayes (getrouwd met Theo) – Gijs.

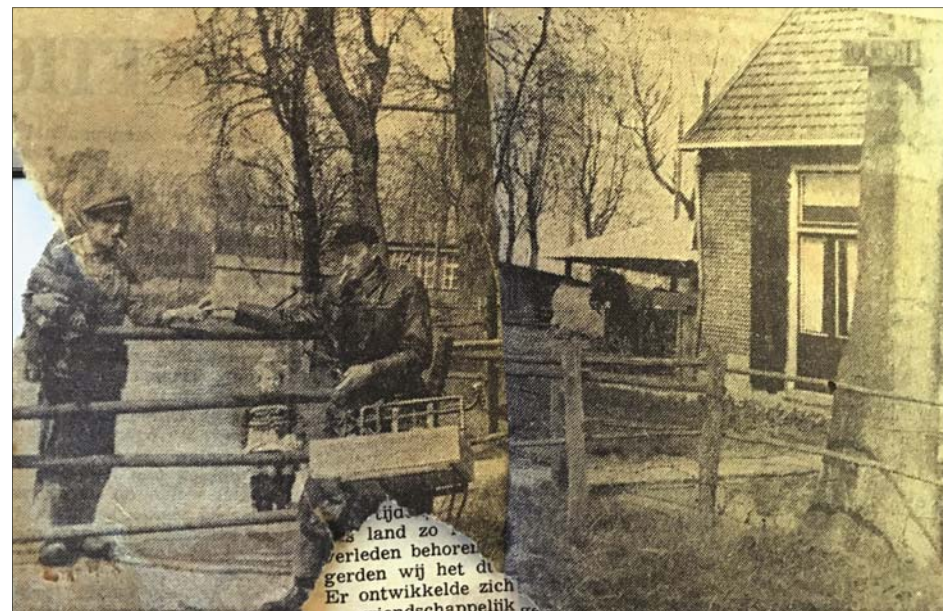

zeilen bij "Het Tolletje". Wel heeft ze goede herinneringen als het gaat om het wonen aan de Meentweg:

We zijn bij het Tolletje komen wonen nadat Piet en ik getrouwd waren op 7 oktober 1952. Er was een woning bij dat Tolletje (Meentweg 99) en die huurden we van Gerrit Rigter. Hij was boer en woonde op Kerklaan 3 in Blaricum. De hele strook land ten noorden van de weg langs het Tolletje was van hem. Die strook liep helemaal vanaf de Vituskerk in Blaricum. De weg was ook van hem. Het was een particuliere weg en voor het onderhoud werd tol geheven door de bewoners van Meentweg 99. Wij moesten dat dus ook doen. Eén van de tolgaarden voor ons was Tijmen Wiggerts. Ik heb wel horen zeggen dat Tijmen fel op de tol was. Zijn zoon Jan vertelde dat Tijmen 's avonds niet naar bed ging als hij wist dat er nog mensen langs zouden komen.

Tol betalen bij Meentweg 99, circa 1955.

Links Piet van 't Klooster als tolgaarder. Achter het hek dochter Lies. De leverancier is Rinus van der Zwaan. Links van het huis staat paard Jenny, dat danste als er radiomuziek klonk. Op de boom geheel rechts het kleine tolbord.

Toen wij er in 1952 kwamen wonen, was het een slecht huis. Als het regende, kon je naderhand de achterdeel schrobben, zoveel water liep er naar binnen. Dat kwam omdat het een huis was met halfsteens muren en dus zonder spouw. Er werd wel gezegd dat dit huis is opgetrokken met de stenen van de boerderij, die er vroeger stond en die na de overstroming van 1916 is afgebroken.

Piet is hier in 1952 een eigen boerenbedrijf begonnen. Eerst met een paar koeien. We hadden in het begin ook een heel goed varken, dat op een keer wel 12 tot 14 jongen heeft gehad. En we hadden veel kippen. We hadden ook bouwland, waar we veel koren verbouwden. Dit land lag ten noorden van de Veldweg, waar ik nu woon. Op het hoogtepunt (rond 1970) hadden we 24 à 25 koeien met het nodige jongvee onder de hooiberg. De eieren van onze kippen verkochten we aan huis. Ik hielp Piet mee in het boerenbedrijf. Voor het huis was een boomgaard. De helft van de opbrengst daaruit ging naar Jans de Jong, de vrouw van Gerrit Rigter, de andere helft was voor ons.

Bij het Tolletje in Eemnes op Meentweg 99. Links grootvader Gerrit ofwel Gart van 't Klooster (1884-1966), die vaak waarnam als tolgaarder, toen Marie, de vrouw van Piet van 't Klooster het niet meer deed. Krantenartikel circa 1960.

Piet van 't Klooster (links) laat een automobilist tol betalen circa 1960. Op de achtergrond de watermolen.

Vanaf het moment dat we daar kwamen wonen, moesten we ook tol heffen van Gerrit Rigter. Ten zuiden van ons huis liep de weg en naast ons huis was het tolhek. Als er iemand door wilde, moest die persoon betalen waarna het hek werd geopend. Vanaf het moment dat we daar woonden in 1952 moest ik meestal afrekenen aan het hek omdat Piet te druk was met het boerenwerk. De boeren, die land hadden aan weerskanten van het hek, mochten zo door rijden. Ze betaalden één keer per jaar een bepaald bedrag. Piet haalde dat op bij die boeren en droeg het af aan Gerrit Rigter.

Alle andere mensen, die door het hek gingen moesten betalen; dat geld mochten wij houden. In die tijd betaalde een fietser 5 cent en een automobilist 25 cent.

Zo ging het een aantal jaren door. Ik kreeg kind na kind en dat gaf me dus veel werk. Daarnaast moest ik meehelpen in het boerenbedrijf o.a. bij het melken. En dan ging het ook nog niet goed met mijn gezondheid. Ik heb daarmee jarenlang getobd. Ook nog enige tijd in het ziekenhuis gelegen. En alsof dat nog niet genoeg was, moest ik ook nog dat werk aan de Tol erbij doen.

Dat ging zo door tot een tijdje na de geboorte van mijn zoon Gert op 15 juli 1956. We hadden als huisarts Dr. Van der Werf uit Laren. Hij was bij ons kind aan

Gijs, Theo en Gert van 't Klooster bij het tolhek (rechts). Foto circa 1965.

Marie Gieskens, getrouwd met Piet van 't Klooster. Foto circa 1970.

huis. Als hij binnenkwam, riep hij al: "Ik kom even een sigaretje halen, Marie! Blijf jij maar aan je werk!". Hij wist precies waar de sigaretten lagen.

Op een dag in 1957 bleef hij met zijn auto staan, een eind voor het tolhek en hij bleef in de auto zitten kijken. Na een tijdje kwam hij eruit en ging naar binnen. Hij zei tegen mij: "Ik heb eens goed zitten kijken hoe het er hier aan toe gaat. Je mag geen tol meer doen! Je gezondheid gaat eraan!" Dat klopte; het gaf me veel spanning en bovendien moest ik steeds de deur uit zodat de kou in huis kwam en ik steeds van warm naar koud moest. Vanaf dat moment heb ik het tolwerk niet meer gedaan!

Ik heb hierover niks gezegd tegen Gerrit Rigter maar hij kwam er toch achter. Hij is toen wel eens in de bosjes achter ons huis gaan staan om de situatie te bekijken. Na een tijdje kwam hij naar me toe en zei: "Mevrouw Van 't Klooster toch, dat je al die mensen maar laat gaan!" Toen zei ik hem: "Ik doe het niet meer want mijn gezondheid gaat eraan!"

In die tijd moest ik ook nog elke dag helpen bij het melken. Ik kon schijnbaar heel goed melken. Lies, mijn oudste dochter nam ik geregeld mee als ik ging melken. Op een dag had ik even niet opgelet en was Lies in de sloot terecht gekomen.

Het tolhuis op Meentweg 99.

Ik was zo geschrokken dat ik wilde dat we meteen naar Bertus van den Bergh in Blaricum gingen om een melkmachine te kopen. Zo is het gegaan. Ik zei: "En morgen is de melkmachine er!" Dat was inderdaad het geval. Ik stopte met melken omdat ik voelde dat het niet meer ging.

Vanaf het moment dat ik ermee stopte, werd het tolwerk gedaan door anderen. Piet deed het maar af en toe want die was te druk. Ik heb in die tijd heel veel gehad aan mijn schoonvader Gerrit van 't Klooster. Hij woonde vlak bij ons op Meentweg 91. Ik kon zo goed opschieten met hem! Hij liep drie keer per dag naar ons toe. 's Morgens kwam hij op de koffie, 's middags op de thee en 's avonds weer op de koffie. Als er dan mensen aan de tol kwamen, liep hij er naar toe en hielp ze. Hij hield wel van een praatje! Hij heeft nog een keer in de krant gestaan als tolgaarder.

Later, toen onze kinderen groter werden, gingen zij het doen. Ze vonden het leuk om aan de tol te helpen want ze mochten het geld zelf houden! Soms vonden de kinderen het leuker om een snoepje te krijgen dan geld. Eens kreeg Margriet

Zuster Pica (Martje) van 't Klooster (1910-1997), een zuster van Piet, die in het klooster was gegaan. Op de achtergrond is de slagboom van de tol zichtbaar en op de boom het bordje. Foto circa 1970.

van een oude boer een pruimtabak in haar handen gedrukt i.p.v. tolgeld! Lekker, hoor! De kinderen mochten hun geld dan wel houden maar het was geen vetpot. Als je geluk had, was er aan het eind van de zondagmiddag net voldoende opgehaald voor een pot ijs. De kinderen hebben ook wel eens gespaard voor een veulen, dat ze wilden kopen van Wim Hoogetboom. Ze hadden na een hele lange tijd nog niet voldoende en toen hebben wij maar bijbetaald.

We moesten er goed op toezien dat het hek altijd dicht bleef want de koeien van Rigger liepen op de Driest. Soms had iemand in de nacht het tolhek open gedaan en niet meer gesloten zodat dan die koeien 's morgens bij ons in de tuin liepen. Na de dood van Gerrit Rigger in 1966 werden de grond en ons huis met de tol eigendom van Kees Rigger, een zoon van Gerrit, die getrouwd was met Willy Goris, een zus van de vrouw van Kees Makker.

Toen onze kinderen naar de middelbare school gingen, raakte de tol bij hen uit de gratie. Bij de tol verdienden ze te weinig toen ze zelf betere bijbaantjes konden krijgen. Neefjes en nichtjes, die in die tijd kwamen logeren, vonden de tol dan weer geweldig en liepen er graag naar toe! In 1973 is de tol opgeheven.

Je maakte ook wel bijzondere dingen mee bij de tol. Op een dag kwam koningin Juliana door de tol. Ik herkende haar helemaal niet. We raakten aan de praat; ze had veel belangstelling. Ze vroeg of ik het allemaal aan kon en hoe het met mijn kinderen ging. Toen ze doorreed, stond er ook een boer uit Blaricum. Hij zei tegen mij: "Weet je niet met wie je hebt staan praten?" Ik zei: "Nee!" Waarop hij

Het gezin van Piet van 't Klooster en Marie Gieskens: Staand v.l.n.r. Margriet – Miriam – Lies en Gert. Zittend v.l.n.r. Gijs – vader Piet van 't Klooster – moeder Marie Gieskens – Theo. Foto circa 1984.

reageerde: “Zag je dat kenteken dan niet? Dat was Juliana!” Het was helemaal niet tot mij doorgedrongen want ik was er alleen maar mee bezig om het tolgeld te krijgen.

Met hulp van de kinderen komen er nog allerlei bijzondere voorbijgangers boven water:

- Jacob Sterre de Jong Jr. (1905-1991), een kunstschilder uit Laren. Maar er passeerden ook andere kunstschilders uit het Gooi. Zij gingen vaak vanaf de Zomerdijk de wolkenluchten bij ondergaande zon schilderen.
- De bekende Tom Manders alias Dorus (1921-1972) is nog wel eens langs het Tolletje gegaan als hij meewerkte aan films waarbij het landbouwweggetje in beeld kwam.
- Dan was er een bruin getinte vrouw met lang haar, hoge laarzen en blote benen. Ze liep vaak naast haar fiets met achterop een grote mand met daarin een

herdershond. Voorop de fiets zat altijd een bosje hei. Ze heette Bep van Brunnisse, had in het onderwijs gewerkt en woonde in Blaricum op de Prof. Van Reeslaan 26. Ze praatte altijd met haar hond.

- Lambert (Breur) Raven (1910-1995) passeerde vaak met één melkbus op zijn transportfiets.
- Jan (Pummetje) Rigter (1922-2009), die tot eind jaren tachtig zijn boerderij had op Eemnesserweg 15 in Blaricum, liep altijd met zijn handkar.
- Antoon van Klooster (1912-1989), boer in Blaricum maar afkomstig uit Eemnes als zoon van Teus van Klooster van de boerderij Wakkerendijk 116. Onze kinderen beleefden aan het Tolletje geen lol met de Blaricumse boeren omdat die niet hoefden te betalen terwijl ze voor hen toch het hek moesten openen. Antoon van Klooster was een uitzondering. Als hij met zijn rode jeep langs de tol wilde, hielpen de kinderen graag omdat ze dan altijd een rood zuurtje kregen.
- Frans Rigter (1953) uit Blaricum, die nu een boerderij heeft aan de Nieuwe Maatsweg in Eemnes, wilde altijd stoer staand op de tractor voorbij rijden.
- Toon Ruizendaal en zijn zus Bep Ruizendaal van Meentweg 93 passeerden dagelijks als ze met hun groentenkar (een tweetakt tuk tuk) over het Veentje naar Blaricum gingen. Daar hadden ze een groentenwinkel in het pand op de hoek van de Eemnesserweg en de Tweede Molenweg, achter het café van Jan Vos.
- Opvallend was Hannes (Has) Wiggerts, als hij met zijn hele kinderschaar op één bromfiets naar Blaricum reed.
- Dan had je ook nog buurman Lammert Post (1897-1975), de vader van Tinus en Chris, met zijn lange leren jas aan.
- Natuurlijk kwamen er ook regelmatig mensen aan het Tolletje, die hoge nood hadden en bij ons op de WC wilden.
- De Blaricumse boeren, die terugkwamen van het hooiland op weg naar Blaricum, hadden hun wagens wel eens te breed geladen en dan verloren ze een deel van hun vracht bij het tolhek.

Interessante momenten waren de autorally's. Dan werd er stevast geklaagd over de slechte staat van de weg over het Veentje. Vaak kwam dan de vraag wanneer dat nu eens met het tolgeld verholpen zou worden. Een vaste vraag was ook hoeveel wieken de watermolen bij ons huis had. Het viel niet mee om die te tellen bij een draaiende molen.

Autorally's waren altijd leuk. Iedereen was vrolijk en soms kreeg je een leuke

De bekende Willem Hoozeboom zat ook op de kar van "Lol aan de Tol" omdat hij al die jaren buurtgenoot was bij het Tolletje. Foto 19-9-2015, gemaakt tijdens de optocht.

Marie Gieskens met haar kleindochter Vivian van 't Klooster, dochter van Theo. Foto 27-1-2002.

beloning. Ooit kregen de kinderen een doos vol Bros-repen. Ze wisten niet wat ze zagen!

Bij een autorally, georganiseerd door Bertus van den Bergh uit Blaricum, nam die ons in het ootje! Hij ging met een aantal auto's de eerste inrit van de boerderij in en ze reden via de tweede inrit weer weg. Zo omzeilden ze het tolhek om vervolgens te lachen en uiteindelijk flink te belonen. Wat keken we op ons neus, toen we de auto's zagen gaan!

Als er voetbalwedstrijden gespeeld werden in Huizen of in Spakenburg dan kwam er veel volk door de tol. Dat waren mooie inkomsten: 5 cent per persoon. Maar o wee, als hun voetbalclub verloren had. Dan waren die mannen in staat om je de kop in te slaan, als je iets zei wat ze niet aan stond.

Er gebeurden ook wel vervelende dingen. De opening in het hek was vrij smal en soms werd de boel kapot gereden.

Op een keer is mijn dochter Margriet van het hek gevallen. Ze kwam met haar hoofd op de stenen en was er beroerd aan toe. Gelukkig is het allemaal weer goed gekomen!

Theo van 't Klooster als kunstschilder in actie tijdens de optocht op 19-9-2015. Kunstschilders passeerden ook vaak het Tolletje.

We hadden daar aan de Meentweg een rot huis maar de plek was ontzettend gezellig. Dat kwam door alle mensen, die om ons heen woonden en door alle aanloop. We konden haast nooit weg omdat er steeds weer allerlei mensen koffie kwamen drinken. Daar kwam nog bij dat Piet, mijn man, een echte ondeugd was. Daar viel altijd wel wat mee te beleven! Zo ging Piet 's ochtends vroeg met zijn spa vaak mollen vangen in de tuin. Op een keer heeft hij een dode mol in het fietsmandje van onze dochter Lies gelegd. Ze ontdekte het beest pas na enkele dagen! Een andere keer heeft hij een dode muis onder het fietszadel van Mieke Post bevestigd. Dat trok de nodige bekijks. Piet haalde met iedereen geintjes uit. De mensen hadden er allemaal schik mee.

Met onze burens ging het ook heel gemoedelijk. Als ik moest melken, kon ik zo mijn kinderen in de kinderwagen bij Giesie Wouters brengen. Als ik niet goed was, kwam Wil van Willem Hoozeboom om de kamer even te doen.

Het was hier gezellig en je zat midden in de mooie natuur. Mijn zes kinderen zeggen: "Wij hebben daar een pracht jeugd gehad. Zo zal niemand hem krijgen!"

Meentweg 99 met de toldeuren. Foto ca. 1959.

Bijzonder was de watermolen, die heel dicht bij ons huis stond. In het begin hadden we daar helemaal geen last van. Maar later, tegen de tijd dat hij gesloopt zou worden (1977), ging hij steeds meer lawaai maken. Mijn jongens zeiden dan vaak: "Wij kunnen helemaal niet slapen!"

In dat huis hebben we ook de barre winter van 1962-1963 meegemaakt. De sneeuw kwam toen tot hoog tegen onze voorgevel. De luiken konden niet meer open. We hebben die winter wel heel veel koffiedrinkers gehad. Jan Wiggerts en Ciel Lanphen (Meentweg 95) kregen ook weer een baby en ik kreeg één van hun kleine kinderen in huis. Ik kon toen helemaal geen boodschappen doen. Piet reed steeds met de tractor over de Driest naar Blaricum om daar de melk naar toe te brengen. Vanuit Blaricum werd de melk dan opgehaald. Als Piet met de tractor wegging, gaf ik hem een boodschappenlijstje mee en zo nam hij onze boodschappen uit Blaricum mee terug.

We zaten die winter op de Meentweg helemaal ingesneeuwd. De militairen zijn geweest om de boel uit te graven. We hebben in die tijd ook geen tol geheven. Mijn jongens vonden het prachtig, die winter. Ze gingen steeds maar met de slee van de sneeuwbergen af. Ze kregen allemaal sleetjes o.a. van buurvrouw Van der Voort, die toen in het huis van Mol woonde op nummer 101.

In 1981 moesten we ons huis aan de Meentweg verlaten. De jongste zoon van Kees Rigter zou erin komen wonen. We hebben toen een nieuw huis aan de Veldweg laten bouwen, dat nummer 49 kreeg. En in dat huis woon ik nu nog.

TOEGIFT:

Uit een artikel met de titel "In Eemnes gaat de tolboom nog alle dagen open en dicht". in de Laarder Courant De Bel van 19 juli 1957:

Bewust van haar waardigheid als tolgaardster leunt de vrouw van Piet van 't Klooster op de gesloten tolboom en in alle gemoede vraagt ze ons drie cent tolgeld.

Uit diezelfde krant:

Naar gelang van hun landbezit betaalden de Blaricumse boeren een vaste bijdrage op basis van hun grondbezit in de polder.

Voor bouwland was dat één cent per roe (14 vierkante meter), wat neerkomt op ongeveer vier gulden per dammaat (400 roe).

Voor het hooiland was de "tolprijs" een halve cent per roe.

TARIEVEN:

Volgens de kinderen waren de toltarieven eerst: 3 cent voor een fiets, 5 cent voor een brommer en 10 cent voor een auto. Later zouden de tarieven verhoogd zijn tot 5 cent voor een fiets, 10 cent voor brommer en 25 cent voor een auto.

DANK:

Allereerst bedank ik Marie voor de fijne medewerking. Ook haar kinderen Lies, Gijs, Theo, Margriet en Miriam bedank ik voor de soepele samenwerking. Gijs helemaal vanuit Ethiopië!

BRON

J.V.M. Out, "De laatste tol van Eemnes", in: Tijdschrift Tussen Vecht en Eem, Jrg. 6, afl. 4, september 1976.

ADVERTEERDERS:

Autocentrum Eemnes
Eemoptiek
Eric Hoofd schildersbedrijf
De Kaasschuur
Garage Koot
Hoveniersbedrijf Ben Makker
Groentespeciaalzaak Lekker Gezond
KringloopCentrum Eemnes
Notariskantoor mr. W.A. van der Sluis
Van der Waaij, Makelaars en Rentmeesters
Welkoop, Groen & Doen

SPONSORS:

Gooiland Beveiliging B.V. – Eemnes
Adrie Hoogland Vastgoed B.V. – Eemnes
J. van Ijken B.V. Oude Bouwmaterialen
Vrienden van de Oudheidkamer

De Historische Kring Eemnes is een door de Belastingdienst erkende Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI), waardoor belastingvrije schenkingen aan de vereniging kunnen worden gedaan.

Van onze vrienden moeten we het hebben!

‘Vrienden’ vervullen stille wensen van de HKE.

Voor minimaal 15 euro p.j. kunnen leden
‘vriend’ worden van de Oudheidkamer.

*Vraag inlichtingen of geef u op bij:
de penningmeester.*

VRIENDEN VAN DE OUDHEIDKAMER

INLEVEREN KOPIJ

Kopij

- handgeschreven of getypt in overleg met redactie,
- op drager (met afdruk) en illustratiemateriaal naar

J. van Gelder, Herderstasje 12,
– per e-mail (tekst) aan:
hke-lay-out@ziggo.nl

Kopij voor het volgende

Zuidersingel 4
3755 AZ Eemnes
035 538 08 08

Gratis ophaaldienst 0800 574 64 54

KringloopCentrum Eemnes

Openingstijden:
Ma: 11.00-17.00 uur
Di-Za: 10.00-17.00 uur

WWW.KCEEMNES.NL

VERHUISD

Notariskantoor EEMNES

**ORIËNTEREND
GESPREK (30 MIN.)
GRATIS**

Mw. MR. W.A. VAN DER SLUIS – BONT

LAARDERWEG 19 – 3755 AK EEMNES
TELEFOON (035) 533 67 04 FAX (035) 533 67 05
INFO@NOTARISVANDERSLUIS.NL WWW.NOTARISVANDERSLUIS.NL

HOVENIERSBEDRIJF

BEN MAKKER

ROERDOMP 18
3755 GH EEMNES
T: 035-5311332
M: 06-51447934
E: BENMAKKER@PLANET.NL
W: BENMAKKER.NL

UW MAKKER IN DE TUIN

TUINONTWERP AANLEG
ONDERHOUD SIERBESTRATING